

קונטרס
הבינני
שבועי

ליום פורים תשע"ט

שיעורי

הרב שמועון שפיצער שליט"א
הנלמדים בבית המדרש 'בית אהרן'
רח' פחד יצחק 5, ביתר עילית ת"ו

שנה א' חוברת כ"ג

 לומדות
וחסידות

A PROJECT OF

שמעו ותחי נפשכם!!

האזינו למאות שיעורים השווים לכל נפש
הנאמרים מדי יום ביומו בכל מקצועות
התורה והחסידות מסודרים להפליא
ומלאים כל טוב

קול לומדות וחסידות

בארה"ב

718-686-8300

ארץ ישראל

072-257-7726

להצטרף לקבלת השיעורים או החוברות
באימייל ולשלוח הערות:

info@lomdoschasidus.com

347-351-2400

כל הזכויות שמורות

יוצא לאור ע"י

מפעל לומדות וחסידות

שנת ה'תשע"ט

 לומדות
וחסידות
כתבם על לוח ליבך

מפתח הענינים:

עניני פורים

יום ג' פרשת ויקרא - ה' אדר ב' תשע"ט

קבלת התורה באהבה

גמר קבלת התורה / מה זה ועל מה זה / המלך לוחם יחידי ביער / הבורא ית"ש הוא בורא ומנהיג לכל הברואים / סגולת קריאתה שיזדככו הטבעים / בין הלכות חנוכה להלכות מגילה / מצוות היום כלולות במקרא מגילה / כי הוא עולם איום גדול ונורא / זיכוך החומר בלי סיגופים / דרכים בעבודת ה' / זיכוך החומר על-ידי לימוד רצופות / הסיגוף הגדול ביותר /

יום ד' פרשת ויקרא - ו' אדר ב' תשע"ט

קיום מצות מחיית עמלק בזמנינו

יצאה מן הכלל ללמד / בריאת מלאכים ערומים בזמנינו / ראשית גוים עמלק / אשר קרץ במחשבה דיבור ומעשה / תכלית שנאה שנאתים / זמן קריאת פרשת זכור מן התורה / הריגת זרעו של עמלק בזמנינו / שלום זכר בשבת זכור / התיקון של יום הכיפורים /

ארבעה השבונות של שמחה

נעילת הסנדל בפורים / שמחה - כרצון הבורא / בשמחה פועלים ישועות / זדונות נהפכים לזכויות / שמחת הנס המלוּבש בטבע /

ביצד מרבים בשמחה?

ענין ה'מילתא דבדיחותא' / מנהג החסידים לשמוח תמיד / אף שמחה מה
זו... עושה / 'מחשבה' אותיות 'בשמחה' / עת לחשבון הנפש ועת שלא
לחשוב... / בכי של דביקות / כוחו של 'בעל שמחה' לברך / הצלת נפשות
ע"י שמחה /

גדרי מצוות השמחה

האם שמחה מצוה או לאו? / אם אמנם היא מצוה, מה המקור למצוה זו? /
יש מצווה - לעשות רצון ה' / מדוע אמנם לא נצטוונו על השמחה? /
שמחה של מצוה, היא השלימות של המצוה / לימוד בשמחה - כפול
באיכות וכמות / מעלת השמחה זו מציאות ואין צריך מקור / כי בשמחה
תצאו /

יום ג' פרשת ויקרא – ה' אדר ב' תשע"ט

קבלת התורה באהבה

גמר קבלת התורה

ואם כן כל עוד שלא הסכים לה האדם בלב שלם ומתוך אהבה ורצון, לא נעשתה התורה אחת עמו וחסר עדיין בשלימות קבלת התורה שלו. ונמצא לפי-זה, שהקשר ההדוק שיש להם לבני ישראל עם ה' יתברך באמצעות התורה, נוצר רק בסוף גלות בבל בנס פורים.

מה זה ועל מה זה

אכן כאן נשאלת שאלה גדולה מאוד: הלא בשעת מתן תורה, הבטיח הקב"ה לישראל דברים נשגבים מאוד והתבטא עליהם בכיטויי אהבה מפליגים, כגון: "והייתם לי סגלה מכל העמים... ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש" (שמות יט, ה-ו), וכמו שפירש שם האור החיים הק' שהבטיח להם לצרף רק את מחשבותיהם הטובות למעשה ולא את מחשבותיהם הרעות, ואעפ"כ לא הועיל הדבר והוצרכו לקבל את התורה על-ידי כפייה, ומה אירע עתה על-ידי נס הפורים, אשר גרם להם להתעורר ולקבל את התורה מאהבה.

והנה רש"י במסכת שבת (שם) – הובא לעיל במוסגר) כתב שמה שעורר אותם לקבל את התורה מאהבה, הוא אהבת הנס. אולם בספה"ק "קדושת לוי" תמה על כך, שהרי לא חסרו להם ניסים לבני ישראל קודם מתן תורה, כגון עשרת המכות ויציאת מצרים וקריעת ים סוף, ואיך יתכן שכל זה

איתא במסכת שבת (פח, א): ויתיצבו בתחתית ההר (שמות יט, יז), אמר רב אבדימי בר חמא בר חסא: מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית, ואמר להם: אם אתם מקבלים התורה - מוטב, ואם לאו - שם תהא קבורתכם. אמר רב אחא בר יעקב: מכאן מודעא רבה לאורייתא (שאם יזמינם לדין למה לא קיימתם מה שקבלתם עליכם, יש להם תשובה, שקיבלוה באונס – רש"י). אמר רבא: אף על פי כן, הדרור קיבלוה בימי אחשוורוש (מאהבת הנס שנעשה להם), דכתיב (אסתר ט, כז) קיימו וקבלו היהודים, קיימו מה שקיבלו כבר.

וזה לשון השל"ה הק' (מסכת מגילה פרק דרך חיים): "ויחשוב כי זה היום של פורים הוא גמר קבלת התורה, וכמו שאמרו רבותינו ז"ל במסכת שבת פרק רבי עקיבא (פח, א) ויתיצבו בתחתית ההר' (שמות יט, יז) וכו' עד... אמר רבא אף על פי כן הדר קבלוה בימי אחשוורוש, דכתיב (אסתר ט, כז) 'קיימו וקבל היהודים', קיימו מה שקבלו כבר. ועל זה בא הרמז ויהדת נתנה בשושן הבירה' (שם ח, יד), רצה לומר, דת של תורה. על כן ראוי לשמוח בשמחת התורה".

והביאור בזה, כי קבלת התורה פירושה שהתורה נעשית אחת עם האדם,

מלכותו אשר הוא עושה משמי שמים וכל צבאם אינו כל כך פלא, כי מי שבראם יכול לשנותם, אבל אם עושה נסים בטבעים, ומלכותו בהסתר, ואף על פי כן עושה פלאים, כמו בימי מרדכי ואסתר, הוא פלא גדול, ולכן גדלה הנס כל כך בעיני ישראל עד שקבלו את התורה.

הבורא ית"ש הוא בורא ומנהיג לכל

הברואים

דרכו זו של ה"קדושת לוי", מלמדת אותנו דרך בעבודת ה', והיא שאין האדם מתעורר כל-כך בראותו שהקב"ה משדר עבורו מערכות הטבע, כפי שהוא מתעורר כשרואה ומכיר שבכל רגע ורגע אל-מסתתר מאחורי הטבע ומשגיח על כל אשר נעשה, מקטון ועד גדול, ומסבב את כל אשר נעשה לטובתו. כי אז האדם מרגיש חיבה יתירה מאת ה' ומחזיר לו אהבה כמים הפנים לפנים.

וכבר הארכנו בזה בימי החנוכה, שכל אלה שמתבוננים בענין זה ומרגילים עצמם להאמין שהקב"ה משגיח עליהם ועושה הכל לטובתם, ומתחילים עקב כך להודות לו בכל עת ובכל שעה על כל אשר הוא עושה עמם, זוכים לראות נסים גדולים, רפואות וישועות.

סגולת קריאתה שיודככו הטבעים

אכן דרך אחרת לו לבעל "קדושת לוי" ולפיה מה שעורר את בני ישראל לקבל את התורה באהבה, הוא קריאת המגילה של אותה שנה, וזה לשון קדשו: ואבאר לך יתור למה קבלו התורה, והנראה כי מה

לא הועיל להם ודווקא נס הפורים הועיל להם.

המלך לוחם יחידי ביער

והנה בספה"ק "קדושת לוי" (קדושות לפורים קדושה ראשונה) כתב ליישב בשתי דרכים, אשר שתיהן משולבות אשה אל אחותה. וזו דרכו הראשונה: אמנם נראה כי יש שני מיני נסים. אחד נסים נגלים, ואחד נסים נסתרים. נסים נגלים, הוא קריעת ים סוף ויציאת מצרים אשר נגלה לעין כל נסים ונפלאות, כי נשתנו הטבעים. ויש נסים נסתרים, כמו בימי מרדכי ואסתר שלא היה שינוי הטבעים, רק הנס היה בתוך הטבעים. ואמר אדמו"ר הגאון בצ"ק מ"ו דוב בעריש (המגיד ממעזריטש) זצ"ל, שלכן נקראת 'אסתר', שהיה הנס בהסתר בתוך הטבעים, עד כאן אמר מורי ורבי זלה"ה...

והנה על פי פשוטו אתי שפיר, כי לכן היה הנס גדול אשר מאהבתם קבלו את התורה הקדושה, כיון שהנס היה בטבעים אשר בה מלכותו מכוסה, לכן הוא נס גדול. כי דרך משל הוא, למלך אשר בא ברוב חייליו ומנצח את המלחמה, אין כל כך פלא כמו שהמלך בא לפעמים ביער יחידי בלא כלי מלחמתו וחיילותיו אינם עמו והוא מנצח בגבורתו לבדו. וגם דומה למלך כשבאין לפלטרין שלו ורואין גדולתו והיאך משרתיו ועבדיו עושין רצונו ומפחדים ממנו ובושין מפניו, ואין כל כך חידוש כמו שהמלך ביער יחידי ואיננו לבוש בלבושי מלכות וחייליו אינם עמו ומפחדים ומתביישין ממנו, זה פלא גדול. כן הדבר הזה, כשהקב"ה משנה הטבעים ונראה

הן תכליתן להרבות אחווה ורעות ולספק לכל אחד כדי סעודת היום, מכל מקום היה לו לשנות גם משתה ושמחה ומאי שייר דהאי שייר.

מצוות היום כלולות במקרא מגילה

וכתבו כמה אחרונים ליישב, שכאשר קבעו אנשי כנסת הגדולה לקרות את המגילה בימי הפורים, לא רק לקרותה תיקנו, אלא אף גם לקיים את כל אשר כתוב בה, ונמצא מעתה שכל מצוות היום הכתובות במגילה, הן בכלל מצות קריאת המגילה. ונמצאו למדים מעתה שקריאת המגילה, היא זו שעורר את בני ישראל לקיים את מצוות היום.

והאמת שכן כתב השל"ה הק' במפורש, כי הנה אנו נוהגים להכריז לפני קריאת המגילה שנכוון בברכת שהחיינו גם על שאר מצוות היום, אך ה"של"ה הקדוש" כתב (מסכת מגילה פרק נר מצוה):

כשמברכין על קריאת מגילה ושהחיינו, יכוין שיצא בברכות אלו גם על סעודת פורים שיאכל, ומצות משלוח מנות כו', כי סעודת פורים ומשלוח מנות הם גם כן מצוות מדברי קבלה, וראוי היה לברך עליהם "אשר קדשנו במצותיו וצונו" כו' ו"שהחיינו", דהא מזמן לזמן קאתי, כמו שמברכין אנר חנוכה ואקריאת מגילה, רק שהברכות של המגילה קאי על קריאת המגילה ועל קיום מה שכתוב במגילה, דהיינו הסעודה, ומשלוח מנות כו'... על כן צריך השומע הברכות לכוון גם על זה.

שדרשו חכמינו ז"ל "קיימו וקבלו – קיימו מה שקבלו כבר", היינו שעל ידי מצות קריאת המגילה שקראו בשנה ראשונה את המגילה, זכו שקיבלו את התורה מאהבה. ובזה יתורץ מה שהקשה המהרש"א (שבת פח, א) דהוה ליה למכתב בתחילה "קבלו" ואחר כך "וקיימו". ולפי דברינו יתכן, דבתחילה "קיימו" וקראו המגילה, ואחר קריאת המגילה בשנה ראשונה "קיבלו" את התורה. כי סגולת קריאתה שיזדככו הטבעים, וכיון שזדככו הטבעים הוא הגשמיות, קבלו את התורה מאהבה, וכמו שכתבנו.

בין הלכות חנוכה להלכות מגילה

ולהבין דרכו זו של ה"קדושת לוי" אפשר ללכת בשתי דרכים, בדרך הלומדות ובדרך החסידות, ושתייהן אמת כי כמה פנים לתורה. והנה נתחיל בדרך הלומדות: הנה אנו רואים שהרמב"ם, השולחן ערוך ושאר הפוסקים, בעודם מכנים את הלכות החנוכה בשם "הלכות חנוכה", הם מכנים את הלכות הפורים בשם "הלכות מגילה", והוא פלאי, כי לכאורה המגילה היא מצוה אחת ממצוות היום בלבד.

וביותר יש לתמוה על לשון הרמב"ם: "הלכות מגילה וחנוכה יש בכללן שתי מצוות עשה מדברי סופרים ואינן מן המניין", כי אם בא הרמב"ם למנות מצוות הפורים שהן מדברי סופרים ואינן ממניין המצוות, היה לו למנות גם מצות משלוח מנות ומתנות לאביונים ומשתה ושמחה, ומדוע נקט רק מצוה אחת ממצוות היום. ואף אם תרצה לומר שמשלוח מנות ומתנות לאביונים כלולים במשתה ושמחה, כי אף

כי הוא עולם איום גדול ונורא

ועתה נבאר על-פי הקבלה והחסידות: הנה בספרים הקדושים נאמר שבעוד כל המועדים יש להם אור משל עצמם, יום הפורים מקבל את אורו רק על-ידי קריאת המגילה הפותחת את החלונות להאצלת האור.

וכן כתב בספר "קב הישר"¹ בלשונו הזהב (פרק צט): ראה בעיניך קדושת מועדים אלו, בכל מועד ומועד יש בהן קדושות וסודות נפלאים, וצריך אתה לדעת כי יש עולם חדש למעלה שהוא קדוש ונורא מאוד, ואין אותו העולם מתגלה לחוץ מחמת רוב קדושתו כי אם פעם אחת בשנה, ומתחיל להתגלות בהתחלת קריאת המגילה. ומזה העולם היה שורש נשמתו של מרדכי הצדיק וצריכיך אנו לעורר רחמים שיתגלה העולם הנ"ל לחוץ וישפיע ויאיר על רישיה דעמיה המתאספים לשמוע מקרא מגילה בלב טהור, בלב של כוונה. וזהו כוונת הברכה "אשר קדשנו במצוותיו וצונו על מקרא מגילה", פירוש שצונו ה' יתברך ברוך הוא לעורר הכוונה להוציא אותה הארה גדולה לחוץ (כמו "למקרא העדה ולמסע את המחנות", שהוא מלשון הזמנה, כי כן צריך להזמין את הקדושה בכל עת בואה).

ועל זה יענה הקהל אמן בכוונה גדולה, ומאוד מאוד צריכיך לעורר בקריאת

המגילה בשעה שמברך בציבור "על מקרא מגילה", שילבש חרדה ואימה על המברך. וגם על הציבור בשמעם הברכה מפי הש"ץ יפול עליהם חרדה ואימה והכנעה גדולה כי הוא עולם איום גדול ונורא, ומאור העולם ההוא יבוא שפע וניצוץ קדושה וטהרה להאיר על ישראל. ויכוון כל אחד מישראל שהוא כלי מוכן לקבל הקדושה והטהרה מזה העולם, ובאותו אור של רחמים יזכה לחיים וחסד ושלא יבואו ישראל לשום מכשול, וימהר הקב"ה רחמים עלינו להוציאנו מאפילה לאורה... כל זה העתקתי מכתבי רבי חיים ויטאל ז"ל.

ויכוח החומר בלי סיגופים

הראית לדעת מכל זה שבקריאת המגילה טמון הכוח לזכך את החומר של האדם ולגרום על ידי כן שיוכל לקבל את האור האלוקי. ומעתה נבין היטב דרכו השנייה של ה"קדושת לוי", כי הנה נשמת האדם משתוקקת בכל עת לבוראה, והיא חפצה לקיים את מצוותיו יתברך בלי שום גבול, אלא שהגוף שהיא כלואה בו, מושך אותה כלפי מטה וגורם לו לאדם שלא יוכל להרגיש את תשוקתה. ואם בימים הראשונים היו עובדי ה' עוסקים בתעניות וסיגופים כדי לזכך את החומר ולהרגיש את תשוקת הנשמה, מאז ימי הפורים של גלות בבל, קיבלו בני ישראל מתנה זו, שכל שיקראו את המגילה ככתבה וכלשונה בהכנה הראויה ובכוונה הראויה, יזדכך החומר שלהם ויוכלו להרגיש את תשוקת הנשמה בלי תעניות וסיגופים.

אכן בשנה הראשונה עדיין לא הכירו חכמינו ז"ל בכח זה הטמון במגילה, והיתה

¹ להגה"ק רבי צבי הירש קאיינובר זצ"ל, אב"ד פראנקפורט בנו של מהרש"ק בעל תפארת שמואל וברכת הזבח.

כמה שעות, וגם אם יתעייף לא יותר לעצמו, אלא יקום מן הספסל וימשיך ללמוד במסירות נפש. כי אז יתחיל החומר שלו להזדכך וירגיש לאטו כיצד נשמתו מתגלית ותשוקתו לה' יתברך הולכת ומתעצמת.

אמנם כן, הלימוד צריך להיות ברציפות כמה שעות, כי ברוב הפעמים אין החומר מתכתש בזמן מועט של לימוד.

ברור הדבר שגם אם ילמד האדם חמש דקות בלבד, יקבל עליו שכר אשר לא שזפתו עין, אבל אם ירצה לזכך את החומר, לשם כך יצטרך להתמיד כמה שעות ברציפות ובאופן קבוע יום אחרי יום, כי אז יתכתש החומר שלו ותתגלה נשמתו.

הסינוף הגדול ביותר

וכן איתא בספר "דברי שמואל"² (הנהגות אות נב): בכל פעם שהיצר מסיתו לסיים בענין ולקצר בלימוד מחמת עייפות או חסרון הבנתו או מחמת שיחת הילדים, יגער ביצר הרע ויתגבר עליו מאד, וישבור טבעו וילמוד יותר מהרגלו ובכח עד שייגע, ובזה משבר הקליפות והחיצונים, ומכפרין לו אפילו על כריתות ומיתות ב"ד ומיתה בידי שמים, כי הלימוד בתנ"ך ומשנה וגמרא ופוסקים שהוא בכח ובקול ובנעימת הקול בלי שום מחשבה זרה ובנענוע הגוף, מטהר ומצחצח הנשמה ומחדד השכל ומשבר הקליפות והחיצונים מכל וכל.

וכן אמר הגה"צ הרב ר' אביגדור

קריאת המגילה אז ככל שאר המצוות שבכל חג וחג, אבל כיון שראו שלאחר קריאת המגילה נתעורר לבם לקבל את התורה מאהבה, הבינו שזהו כחה של המגילה לזכך את החומר ולגלות את תשוקת הנשמה, וקבעה לדורות. ומאז נודע שאין חג זה כשאר החגים, כי אם כל החגים מקבלים את אורם מעצם קדושת היום, חג זה מקבל את אורו על-ידי גילוי תשוקת הנשמה באמצעות קריאת המגילה.

דרכים בעבודת ה'

והשתא ניתי וניחזי כי שתי הדרכים שכתב ה"קדושת לוי" יש בהן ללמדנו אופנים בעבודת ה' לכל השנה כולה, שהרי בשתיהן יש כח לעורר את נפש האדם לאהוב את ה' ולקבל על עצמו מתוך אהבתו זו לקיים את מצוותיו. הדרך הראשונה היא ההתבוננות בטובותיו שהקב"ה עושה עמו בתוך הטבע, וכפי שכבר נתבאר תחילה, שכיון שהאדם מרגיל את עצמו להאמין שהקב"ה מטיב עמו גם בתוך שנתו וגם כשאינו נוהג כשורה, ומודה לו ומשבח אותו על טובותיו אלו, על ידי כן לבו מתמלא אהבה עזה לה' וממילא חשקה נפשו לתקן מעשיו ולשמור מצוותיו יתברך.

ויכרך החומר על-ידי לימוד רציפות

והדרך השניה, שהיא לזכך החומר כדי לגלות את הנשמה ואת תשוקתה לבוראה, הלא אף היא יש ביכולתנו לקיימה בכל השנה כולה. יכנס האדם לבית המדרש, יסיח את דעתו מכל הבלי העולם ויתחיל להגות בתורה בעמלות ויגיעה. ימשיך כך להמית את עצמו באהלה של תורה במשך

² להרה"ק הרבי ר' שמעלקא מניקלשבורג זיע"א.

שבלב, אבל בוודאי נמצא כח זה גם בשאר חלקי התורה וגם כשהוגים בהם בשאר זמני השנה, אלא שאז צריך להשקיע עמל רב, כאמור, כדי שבאמת יזדכך החומר.

ונמצא ששתי הדרכים של ה"קדושת לוי" מביאים למקום אחד, לעורר האהבה שבלב ותשוקת הנשמה לקיים מצוות ה', זו על-ידי הכרה בחסדו וטובו של הקב"ה, וזו על-ידי זיכוך החומר. ומזה ומזה לא יניח האדם את ידו, כי לפעמים הוא זקוק לדרך זו ולפעמים לדרך זו, ושתייהן אמתיות לאמתה של תורה, כי שתיהן יצאו מפיו קדשו של הגה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זיע"א.

האלברשטאם מדוקלא זצ"ל (אחיו של הגה"ק ה"דברי חיים" מצאנו זיע"א, חתן הרה"ק רבי אברהם חיים מלינסק זיע"א), והאדמו"ר מצאנו-קלויזנבורג זיע"א היה אומר בשמו: "איך האב שוין אלעס פראבירט – אויף דעם בחור (נתכוון כלפי היצר הרע) העלפט גארנישט אויסער א בלאט גמרא" [כבר ניסיתי הכל, אך כנגד בחור זה (היצר הרע) אין מועיל כלום חוץ מלימוד דף גמרא].

והגם שכתב ה"קדושת לוי" שכח זה טמון במגילת אסתר דווקא, רצונו שבמגילת אסתר שהיא גמרה של תורה, יש כח מיוחד, יותר ממה שיש בשאר חלקי התורה, לזכך החומר ולעורר האהבה

יום ד' פרשת ויקרא – ו' אדר ב' תשע"ט

קיום מצות מחיית עמלק בזמנינו

זכירתן תלויה במעשה והמעשה מועיל להן שלא תשכחנה מן הלב, וכמו "זכור את יום השבת לקדשו" על-ידי שמירת השבת, "והיו לזיכרון בין עיניך" על-ידי הנחת התפילין, "וראייתם אותו וזכרתם" על-ידי לבישת הציצית. לעומת כן, מצות זכירת עמלק אינה תלויה במעשה כלל.

בריאת מלאכים ערומים בזמנינו

ולהבין הדבר, מדוע באמת רצה הקב"ה שנקיים מצות זכירת עמלק במחשבה בלבד, יש להביא דבריו הקדושים והטהורים של הרה"ק בעל "בני יששכר" זיע"א, והנה דבריו (אדר מאמר ג, יג): "והנה יש להתבונן, מה בצע כעת בזמן הזה במצות לא תשכח בלב כיון שאי אפשר לנו לקיים המצוה בפועל, בשלמא הגיון בפה הוא על דרך ונשלמה פרים שפתינו". התכוון בעל "בני יששכר" בשאלתו: לכאורה אין שום טעם לזכור את מה שעוללו לנו אויבינו לפני כמה אלפים שנה, אם לא כדי שנוכל לקיים בהם מצוות מחיית עמלק, ואם כן כיון שאין אנו יכולים לקיים בהם מצוות מחייה בפועל בזמן הזה, מה יש לנו מזכירה זו?

מבאר ה"בני יששכר" באופן נפלא: ונראה לי לתת טעם למצות יוצרינו, דהנה דרשו חז"ל (כתובות מו, א) בפסוק "ונשמרת מכל דבר רע" (דברים כג, י) שלא

יצאה מן הכלל ללמוד

הנה כל מצוות התורה כלולות מג' חלקים, מחשבה, דיבור ומעשה, ולמשל מצות תפילין כלולה מהכוונות הנזכרות ב"לשם יחוד", מאמירת הברכה ומהנחת התפילין, וכן הלאה כל המצוות. היוצאת מן הכלל היא מצות מחיית עמלק, אשר יש לה שלש מצוות נפרדות, אחת לחלק המחשבה, אחת לחלק הדיבור ואחת לחלק המעשה.

וכן מפורש בספר החינוך שחילק אותן לשלש מצוות נפרדות. במצוה תר"ג רשם מצות הזכירה בפה, והביא על כך מה שכתוב בספרי: זכור את אשר עשה לך עמלק, יכול בלבבך, כשהוא אומר לא תשכח הרי שכחת הלב אמורה, הא מה אני מקיים זכור שתהא שונה בפיך. במצוה תר"ד רשם מצות מחיית עמלק במעשה – "שנצטוונו למחות זרעו של עמלק ולאבד זכרו מן העולם זכר ונקבה גדול וקטן". ובמצוה תר"ה רשם מצות הזכירה בלב.

ואכן בספר העקידה³ (שער נ"א, הובא בשל"ה הקדוש פרשת תצוה) כבר כתב כי שונה מצוות זכירת עמלק משאר מצוות הזכירה, כי שאר מצוות הזכירה

³ לרבינו יצחק עראמה ז"ל מסוף תקופת הראשונים ממגורשי ספרד.

מצוות הזכירה כשבת ותפילין שנתלו במעשה. והוא מפני שרצה הקב"ה שיקיימו בני ישראל מצות זכירת עמלק גם בזמן הזה ובכך לברוא נשמות של מלאכים אשר יחישו את הגאולה. ולכן אילו היה תולה זכירת עמלק במעשה, לא היו מקיימים בזמן הזה את המצוה במחשבה כיון שאי-אפשר לקיימה במעשה, אבל עתה שלא תלה אותה במעשה, מקיימים אותה בזמן הזה במחשבה ובכך בוראים נשמות של מלאכים העומדות ומתחננות להביא את הגאולה השלימה כדי שיוכלו בני ישראל להשלים את המצוה במעשה ולברוא להן גופים.

ראשית גוים עמלק

עוד ראיתי בספר "שפתי חן"⁴ שביאר על-פי ספרי החסידות מדוע התחלקה מצוה זו לשלש מצוות חלוקות, מצוה במחשבה, מצוה בדיבור ומצוה במעשה. וכה דבריו: האדם יש לו במחשבתו ובדיבורו ובעשייתו כוחות רבים שהם כנגד הספירות העליונות, כוחות המחשבה כנגד חב"ד, כוחות הדיבור כנגד חג"ת וכוחות העשייה כנגד נה"י. וכשהאדם מעורר אחד מכוחותיו, הוא מעורר כנגדו ספירה אחת של מעלה, וכמו למשל אם הוא מעורר את אהבת הלב, הוא מעורר כנגדה אהבתו של הקב"ה לבני ישראל. אכן קליפות הטומאה נאחזות בכוחותיו של האדם ומטין אותם לצד השני, הן מעוררות את כוח האהבה שלו לתאוות העולם הזה ואת מידת האש שלו לכעס וכן הלאה.

יהרהר ביום ויבא לידי טומאה בלילה. וכתבו המקובלים טעם בזה, דהנה על ידי עבירה נברא מלאך מקטרג כידוע, ועל ידי הרהור עבירה נברא הנשמה של המקטרג, ועל ידי המעשה נעשה גופו, והנה כשמהרהר בעבירה ונעשה הנשמה של המקטרג, הנה רודף המקטרג אחריו שיגמור מעשהו כי הנה הוא הולך ערום מבלי לבוש, וקרוב הדבר שיבא לידי מעשה עבירה בפועל.

ומזה תתבונן במעשה המצות הנה הוא בהיפוך לטובה, כמו שאמרו רז"ל "ויכתב בספר זכרון לפניו ליראי ה' ולחושבי שמו (מלאכי ג, טז), אפילו חשב לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה (ברכות ו, א), כי נשמת המלאך המליץ הנעשה על ידי מחשבת והרהור המצוה עומד עדיין מבלי לבוש, ורודף אחריו להביאו לידי מעשה בפועל כי הוא עומד ערום מבלי לבוש, ויש לו מסייעים רבים ממחשבת המצוה. ולהיות עיקר גאולתנו תלוי בביטול זכר עמלק (מרכבה הטמאה) גם במעשה ויאבד זכרו לדור דורים... הנה נצטוונו גם בגלות החל הזה שאין כח בידינו לקיים המצוה במעשה, הנה נצטוונו לא תשכח במחשבה, ונעשה מפרי מחשבתנו נשמות המלאכים והם ערומים מבלי לבוש הגופים, ומסייעים אותנו לבצוע מעשינו בפועל למהר ישועתנו להחיש קץ גאולתנו קץ הימין במהרה בימינו אמן.

ולדברי ה"בני יששכר" יבואר הפלא ופלא מדוע במצות זכירת עמלק ניתן חלק המחשבה כמצוה בפני עצמה בשונה משאר

⁴ הקדמה לספרי חסידות - משיעוריו של הגה"ח רבי שמואל קרויס זצ"ל..

ולפי הפירוש של קרץ לשון טומאה ר"ל, הוא רוצה לתעב אותם לגמרי **מכף רגל ועד ראש** אין בו מתום.

ומטעם זה צוה הקב"ה לקיים מחיית עמלק בשלוש מצוות חלוקות, שהם מחשבה דיבור ומעשה, כדי למחות בשלימות את קליפת עמלק הנאחזת בשלושה חלקים אלו. כי על האדם להטות את כל הדברים התלויים **במחשבה** לדרך הישרה כדי **למחות את העמלק שבלב**, וכן הוא צריך להטות את כל הדברים התלויים **בדיבור** כדי **למחות את העמלק שבדיבור**, וכן יש לו להטות את כל הדברים התלויים **במעשה** כדי **למחות את העמלק שבמעשה**. הם שלושה חלקים נפרדים שמהווים קומה שלימה וצריכים להדגיש את כל אחד ואחד בנפרד כדי למחות אותו לגמרי, ולכן ניתנו לנו כשלש מצוות חלוקות.

והאמת שגם בגדרי ההלכה אנו מוצאים חילוק בין המצוות, כי הנה בעוד מצות זכירת עמלק במחשבה היא מצוה תמידית ונוהגת בכל יום ובכל שעה, מצות זכירת עמלק בפה איננה מצוה תמידית ונוהגת רק פעם בשנה. אמנם כן, הזכירה בפה תועיל שלא לשכוח אותו בלב כל ימות השנה ואז ממילא ימחה גם העמלק שבמחשבה וגם העמלק שבדיבור.

תכלית שנאה שנאתים

והנה אופן קיום מצות זכירת עמלק על-ידי המחשבה, כפי המבואר בספר החינוך וברמב"ם, הוא **להתבונן במה שנתבאר עד כה, שעמלק הוא זה שמכשיל את האדם ומונע אותו מלהתקרב אל ה', ועל**

אולם בעוד כל הקליפות נאחזות כל אחת מהן רק בכח אחד של האדם, כל קליפה והכח שבה היא נאחזת, **קליפת עמלק שהיא ראש כל הקליפות** כמו שנאמר "ראשית גוים עמלק" (במדבר כד, כ) **נאחזת בכל הכוחות** גם יחד. וזה הטעם שבספרי החסידות **מייחסים כל המפריעים לאדם להתעלות בעבודת ה' לקליפת עמלק**, פעם מייחסים את הגיאות לעמלק ופעם מייחסים את הטומאה לעמלק, פעם מייחסים את הכפירה אליו ופעם את הקרירות. והאמת היא שכולם בלי יוצא מן הכלל מתייחסים אליו, **כי מעל כל הקליפות יש קליפת עמלק וכולן באות ממנו**.

אשר קרץ במחשבה דיבור ומעשה

וכן אנו רואים בספה"ק "בית אהרן" (לפרשת זכור דף סו, ב) שכתב שלושה פירושים על "אשר קרץ" והם כנגד **שלושת חלקי האדם**, חלק המחשבה אשר כולל את הכפירה והגאווה וכו', חלק הדיבור אשר כולל דיבורים אסורים, שקר וליצנות וכו', וחלק המעשה, כי קליפת עמלק נאחזת בכולם. וזה לשון קדשו: וזה הפירוש "אשר קרץ בדרך", היינו לשון **טומאה**, כי **תמיד הוא מתאמץ להביא לידי טומאה** ח"ו כידוע. ועוד קרץ הוא לשון **קרירות**, היינו שתמיד **כוונתו להקר לבות בני אדם גם בני איש מבני ישראל מעבודתם**. ועוד קרץ לשון **קורה**, היינו שמכביד עליו ומכסה עליו **כקורה**. והנה לפי הפירוש של לשון קורה, הוא מתעב אותם **למעלה בראש ובמוח** ח"ו כקורה שהוא למעלה. ולפי הפירוש של לשון קר הוא מתעב אותם **באמצע**, כי החמימות נמשך מהלב והוא מקרר אותו,

זמן קריאת פרשת זכור מן התורה

והנה כל הספרים דנו מה הטעם שקוראים פרשת זכור בשבת שלפני פורים, ואמרו שהוא כדי להקדים זכירה לעשייה, זכירת מעשה עמלק לעשיית הפורים. אכן בספה"ק "ישמח ישראל" (פרשת זכור אות ג) הביא בשם אביו הרה"ק רבי יחיאל מאלכסנדר זיע"א שנראה לו שקביעות זמן זו לא מתקנת חכמים בלבד היא, אלא מדין התורה ממש היא.

ונימוקן עמו, כי הנה בספר החינוך (מצוה תר"ד) כתב בענין מצות מחיית עמלק: "על כל יחיד מישאל הזכרים מוטל החיוב להרגם ולאבדם מן העולם, אם יש כח בידם, בכל מקום ובכל זמן אם אולי ימצא אחד מכל זרעם. והעובר על זה ובא לידו אחד מזרע עמלק ויש סיפק בידו להורגו ולא הרגו, ביטל עשה זה". והנה בספרים הקדושים⁵ מבואר שהעת רצון שנתעורר בימי הפורים, נתעורר בכל שנה ושנה, ונתעורר אז גם החסד והרצון והרחמים, וכמו שדיברו הצדיקים בקדשם על הפסוק "והימים האלו נזכרים ונעשים" שהרצון נתעורר בימים אלו ואפשר לפעול בהם ישועות גדולות.

וברור מעתה שכפי שנתעורר אז הרצון להרוג זרעו של עמלק, כן הוא מתעורר בכל שנה ושנה בימי הפורים. אכן כפי שאז היו צריכים לאתערותא דלתתא

ידי כן לעורר כנגדו השנאה שבלב והרצון לרדוף אחריו עד חרמה, כי אז מתרחק ממנו האדם עד שכבר אינו יכול לשלוט עליו ולהכשילו בעבירה.

וכן איתא בספה"ק "שפת אמת" שהשנאה לעמלק צריכה להיות עד הקצה האחרון, עד כדי רצון לנקום בו ולהכחידו לגמרי מן העולם. ומבאר שזו היתה הטענה על שאול המלך על שחמל על עמלק ולא שנא אותו עד הקצה האחרון.

וזה לשונו הקדוש (פרשת זכור תרמ"ו): המצוה לזכור איבת עמלק, שעיקר מחיית עמלק ימ"ש תליא בשנאת בני ישראל עליו, וכשיהיה השנאה בשלימות יתמחה לגמרי. וזה היה החטא בשאול המלך, וחלילה שיעבור בזדון על דבר השי"ת, רק כי לא היה להם האכזריות כראוי לאותו רשע כמו שכתוב "ויתחמול" (שמואל א טו, ט), וממילא לא היה בכוחם לאבדו לגמרי. ויתכן עוד לומר כי שאול בעצמו היה בו השנאה בשלימות, שהקב"ה ציווה אותו לאבדו, אך העם לא היו בתכלית השנאה. ועניויות שהיה בשאול גרם לו, שחשב מאחר שאין בני ישראל בתכלית השנאה, לא עלה על דעתו ששנאה שלו כדאי על הכלל. ועל זה הוכיחו שמואל: "אם קטן אתה בעיניך, ראש שבטי ישראל אתה" (שם שם, יז). וקיום מצוה זו לשנא אותו בתכלית השנאה תליא ברוב אהבה ודביקות בני ישראל בעבודת הבורא יתברך, כי כפי רוב התלהבות לסטרא דקדושה, כן שונאים לסטרא אחרא.

⁵ שו"ת דברי יוסף למהר"ר יוסף אירגאס ז"ל בשם האר"י ז"ל, פרי עץ חיים שער ר"ח חנוכה ופורים פרק ה', קדושת לוי קדושת לחנוכה קדושה ראשונה.

היא מעוררת הרצון למעלה למחות את עמלק למעשה כדי לברוא לה גוף. ואם בכל ימות השנה אין די בזכירת מעשה עמלק כדי לעורר רצון זה בשמים, אבל בימים אלו, הימים הקרובים לימי הפורים שבהם יד ישראל תקיפה על האומות, זכירת מעשה עמלק מעוררת את הרצון בשמים להביא את המחשבה לידי מעשה.

שלום זכר בשבת זכור

וכן איתא בספר "ליקוטי תורה" מהרה"ק המגיד מטשערנאביל זיע"א: ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר, ששון זו מילה, והיינו כי כוחו של מרדכי הוא אור פנימי שיש בעולמות, וכמו כן בכל שנה ושנה, עת בא אותו זמן, נולד בחינת מרדכי הנלחם כנגד קליפת עמלק, כדאיתא בזוהר שבכל שנה ושנה יש בחינת המן, ובפורים נולד בחינת מרדכי הממית את בחינת המן. ובשבת שלפני פורים, כשקוראים פרשת זכור, אז הוא התחלת התנוצצות בחינת מרדכי.

וזהו שאמרו חז"ל "ששון זו מילה", כי שבת שלפני המילה נקרא "בן זכר" ולמחר ביום שבת נקרא "שלום זכר", כי בלילה הארת הקדושה אינה בשלימות עדיין ולזה נקרא בן זכר, וביום השבת נגמרה הארת הקדושה בשלימות וכבר נקרא שלום זכר⁶. וכמו כן בשבת שלפני הפורים,

שהרי קיימו היהודים על עצמם דברי הצומות וזעקתם, כן היום אנו צריכים לעשות אתערותא דלתתא כדי שיוכל להתעורר הרצון למחות זרעו של עמלק. והנה ההתעוררות מצדנו למחות זרעו של עמלק הוא על-ידי קריאת פרשת עמלק, וזו מעוררת הרצון למעלה למחות זרעו של עמלק הלכה למעשה.

ונמצא מעתה שקריאת פרשה זו בשבת שלפני הפורים היא מדאורייתא ממש, כי אם באמצעותה נוכל להסב שבימי הפורים הבאים יתעורר הרצון בשמים למחות את עמלק, כל שלא נעשה אותה נהיה ח"ו בבחינת "סיפק בידו להורגו ולא הרגו", שביטל מצות העשה של מחיית עמלק כדברי החינוך.

הריגת זרעו של עמלק בזמנינו

הלא מה שאין אנו מכלים היום את העמלקים הוא מפני שחוסר הידיעה וריחוק המקום ופחד האומות מונע זאת מאתנו, ואם היינו יודעים בוודאות היכן נמצא איש עמלקי וידינו היתה תקיפה על האומות, היינו בוודאי רודפים אחריהם לאבדם, והנה עתה יש לנו הזדמנות נפלאה לכולות את העמלקים ולאבדם מן העולם מבלי לדעת היכן הם ומבלי שנצטרך לרדוף אחריהם ומבלי שנזדקק לחסדי האומות, וזאת באמצעות קריאת פרשת זכור, היתכן שלא נצטרך לקרותה מדין תורה?!

ודבריו עולים בקנה אחד עם דברי ה"בני יששכר" שהובאו בתחילה, שהמחשבה למחות את עמלק בוראת נשמה של מלאך בלי גוף, וברצונה להתלבש בגוף,

⁶ בהגהות שם מציינים לספר הקדוש "אגרא דפרקא" שכן יש נוהגים לערוך השלום זכר ביום השבת ולא בלילה, ותומכים יתרותיהם בדברי הזוהר הק' (פרשת תזריע) שנשמת הוולד בשלימות מתגלית רק על-ידי הארת יום השבת, ואם כן בלילה אינו יכול עדיין להקראות "שלום זכר" כי אם "בן זכר".

ומבין, בוודאי יודע שתיקון ועבודה של שבת פרשת זכור הוא התיקון של יום הכיפורים. וצריך לעורר עצמו בעבודה ובתשובה גדולה באותה שבת, ולא כמו שאומר אדם שדביקות הוא קל לעשות, זה בוודאי אינו, רק שצריך למסור נפשו ולקרוע את גידיו ואבריו בדכיותא דגרמי וכולי האי ואולי". ובספה"ק "עבודת ישראל" איתא: "בשבת שלפני הפורים נפתח תמיד האור הזה להופיע עד י"ד וט"ו שהם ימי משתה ושמחה ובהם קורין את המגילה".

כיון שאז מתחילה התנוצצות בחינת מרדכי אשר בכוחה מוחים בחינת עמלק בימי הפורים, הרי היא בבחינת "שלום זכר" שעורכים לתינוק בשבת שקודם המילה.

התיקון של יום הכיפורים

ונסיים במה שדיבר בקדשו הרה"ק רבי אהרן מזיטאמיר זיע"א (תולדות אהרן - תלמיד הרה"ק ה'קדושת לוי' מבארדיטשוב זיע"א, מילא את מקום הרה"ק ה'אור המאיר' מזיטאמיר זיע"א במגידות ק"ק זיטאמיר): "מי שיודע

ארבעה השבונות של שמחה

התעוררנו לענין זה בעקבות פניות מיהודים שביקשו חיזוק לדבר, ולכן ננסה בס"ד ללקט מדיבורי צדיקים שהאירו את עינינו בעבודת השמחה אף כאשר הדברים אינם מאירים ושמחים מאליהם.

שמחה – כרצון הבורא

ובכן, החשבון הראשון הוא: יש לשמוח בפורים ללא שום 'חשבונות'... פשוטו כמשמעו. **יש לשמוח בפורים כי הקב"ה ציווה לשמוח, כפי שיהודי יודע שעליו להניח תפילין, ללמוד ולהתפלל ולעשות כל מה שצריך אף אם קשה לו, כך גם יש לשמוח בפורים אף אם הדבר קשה.**

דברים אלו נשמעו מפי הרה"ק בעל 'חובת התלמידים' מפיסצנא הי"ד זיע"א ביום הפורים בשנות הזעם בגטו וורשה, כאשר מחוץ תשכל חרב ומחדרים אימה ויהודים לא היו מסוגלים לשמוח בפורים, בהיותם רעבים לפת לחם, נתונים לרציחה ולמרס תחת הנאצים ימ"ש וכמעט מאסו לגמרי בחייהם.

וכך אמר להם הרה"ק מפיסצנא זיע"א: **פורים הוא כיום כיפורים, כפי שביום הקדוש לא יעלה על דעת אדם מישראל לטעום קמעא אף שהתענית קשה עליו מאוד, כך גם בפורים יש לשמוח כי כך הוא רצון הבורא וזה תענוג להקב"ה, אף שהדבר קשה מאוד עלינו.**

נעילת הסנדל בפורים

עומדים אנו לפני פורים. אם כי עבודת השמחה נוהגת בכל השנה, אך בימי הפורים היא כפולה ומשולשת. הרה"ק בעל 'השארית ישראל' מווילעניק זיע"א מביא (שארית ישראל, תחילת מאמרי פורים) בדרך צחות לגבי מה שמובא בזוהר הקדוש כי יום כיפורים היינו יום כ- 'פורים', משמע שפורים הוא יותר גבוה מיום הכיפורים, אם כן היה מן הראוי שביום זה ינהגו חמשת העיניים כמו ביום הקדוש, אלא שמכיוון שאחד העינויים הוא 'נעילת הסנדל' וזה אי אפשר לעשות בפורים שכן צריך לקיים את מצוות הרקידה, ובלא נעליים טובות לרגליו לא יוכל האדם לרקוד, לכן אין נוהגים חמשת העינויים בפורים.

ואכן בפורים ע"י עבודת השמחה והריקודים פועלים את כל מה שצריך לפעול, וזו עבודה גדולה.

השאלה הנשאלת: כיצד יכול כל אחד להכניס עצמו לעבודת השמחה אף אם הדבר קשה לו מסיבות מסוימות ואין הכל מסתדר לו בחיים כרצונו? זאת ועוד, ישנם למרבה הצער רבים המתמודדים עם ניסיונות קשים ומצוקות שונות ומשונות שאי אפשר לפורטן עד כי עולמם חרב עליהם. כיצד יכולים גם הם להשתתף ולשמוח כראוי לקיים את מצוות היום?

ויהודי זה נכנס לבית הכנסת וכזית פת בידו לסעוד שם את סעודתו העלובה, והעיד מי שראהו, שעל אף מצבו הקשה התגבר מאוד בכל כוחו להיות בשמחה כמצוות היום מתוך התחזקות באמונת אומן כי זה מה שהבורא דורש מעמו בשעה זו.

בספה"ק 'שפת אמת' (מאמרי פורים תרמ"ט) מובא על מאמר חז"ל: "סעודת פורים שאכלה בלילה לא יצא ידי חובתו", כי מי שאוכל הסעודה 'בלילה' כלומר: מתוך חשכות ואפלה, בלא ה'שמחה של מצווה', לא יצא ידי חובתו. כי המצווה צריכה להיעשות מתוך שמחה בכל מצב, אף שלא הסתדרו אצלו כל השאיפות והרצונות ולא הגיע למדרגות שרצה להגיע, וכאשר עושים המצווה במחשבה זו, אזי המצווה מגיעה למקום גבוה מאוד. זהו החשבון הראשון.

בשמחה פועלים ישועות

החשבון השני: כח השמחה הוא שאף כאשר אדם הגיע למצב הקשה ביותר, ונגזרה עליו גזירה רעה והרי הוא כבר לאחר חיתום שטרות ששום דבר אין יכול להועיל - מכל מקום השמחה בכוחה לשנות ולקרוע את כל הגזירות. אם היהודי שמח יכול הוא לשנות את כל גזר דינו לטובה.

בראשית ימיו של הרה"ק רבי מרדכי מנדבורנא זיע"א, היה דרכו ביום הפורים לפעול ישועות גדולות על ידי תפילה, והיה נוהג לומר את כל ספר התהילים ושופך תחינות ובקשות למען ישועות ישראל, ואף התבטא ואמר שאין לקרוא לשום בית מדרש בשם 'נדבורנא' אלא אם כן יקבלו

וכן מובא סיפור נפלא⁷ על מדינה אחת שנקלעה לצרה מסוימת והמלך שיגר את שלוחיו לצדיק שהתגורר במדינה לבקש שיעתיר בעדו להסיר את הצרה והמצוקה מהם. היה זה בתקופת פורים ומיד לאחר הפורים הסתלקה הצרה והמלכות נושעה לגמרי.

לאחר מכן שלח המלך לשאול את פי הצדיק באמרו כי בוודאי אין לו ספק שהישועה היא בזכותו, אך רוצה הוא להבין כיצד יתכן שביום הפורים ערך הצדיק סעודה גדולה כיד המלך, אכל ושתה והתבסס ביין, ולא ראו כלל שעמד בתפילה ובתחנונים לפני הבורא שיבטל את הגזירה.

השיב לו הצדיק כי **הישועה באה על ידי שעושים את רצון הבורא, וביום הפורים רצון הבורא הוא שישמחו באכילה ובשתיה, ולכן פועלים ישועה על ידי שמחה זו.**

חשבון זה הוא הפשוט ביותר ועדיף משאר חשבונות שניתן להיכשל בהן. החשבון הוא: כאשר אנו עושים את רצון הבורא, גם הבורא יעשה את רצוננו וימלא את כל משאלות ליבנו. זו כבר סיבה טובה לשמחה, כי כך הוא כעת רצון הבורא.

שמענו מעשה נורא שאירע לאחרונה על יהודי שרעייתו סבלה ממחלה של עצבים - נערווען ל"ע, וביום הפורים כאשר נטל ידיו לסעודת היום נתקפה זוגתו בשיגעון עד שלא היה שייך להישאר בבית,

⁷ דברי שמואל מסלונים בשם בעל ה'סמיכות חכמים', ו"א בשם רבי אלעזר רוקח בעל ה'מעשה רוקח'

חסידים שנסעה בתופים ובמחולות אל הרבי. החסידים שהבחינו בו חקרו אותו על פשר פניו הנפולות, כאשר שמעו את דבריו שתו עמו לחיים ויצאו ברקידה גדולה לשמחו ולעודדו. לאחר מכן אמרו לו שיבוא עמם אל הרבי שוב, מאחר וכבר שמע לקול הצדיק וחזר לדרכו, כעת יכול הוא לבוא לנסיעה חדשה אל הרבי.

ויהי, כאשר הגיעו לובלינה קיבל אותו הרבי בשמחה בסכר פנים יפות. לאחר מכן הסביר הצדיק כי בפעם הראשונה ראה עליו שנגזרה עליו גזירה רעה שעליו להיפטר מן העולם בהקדם, ולא רצה שהמקרה הרע יארע כאן בלובלין, לכן שילחו לביתו. אך עתה לאחר שהיה שרוי בשמחה נתבטלה הגזירה לגמרי ממנו בכח אותה שמחה, ויהי לפלא.

הרי לנו כי החסידים בעצמם בלא כח הצדיק המשיכו את הישועה בכח השמחה שהיתה להם ללא חשבונות כלל, שהרי החסידים עצמם לא ידעו כלל מאותה גזירה. ובוודאי הנהגה זו נמצאת בדורנו אנו גם כן, שחסידים יכולים להמשיך ישועות בכח השמחה והריקודים באהבת חברים.

הרה"ק מסקולען זיע"א היה מוסיף כי לכן לאחר הימים הנוראים, ר"ה ויום הכיפורים, כאשר אין אדם יודע איתו עד מה, ואם חלילה נגזר עליו דבר לא טוב בימים אלו, לכן באים ימי השמחה של שמיני עצרת ושמחת תורה, בהם ניתן לפעול ולבטל כל דבר בכח השמחה.

מסופר גם על הרה"ק רבי שמחה בונים מפשיסחא זיע"א שסיפרו לו שאדם

עליהם שביום הפורים יסיימו את ספר התהילים בבית מדרש זה.

אולם, בסוף ימיו אמר, כי כיום הוא רואה ומבין את מה שלא הבין בשנים ראשונות, ואילו היה בכוחו היום היה ניגש לכל אחד ואחד ורוקד עמו ומשמחו. כי בשמחה זו ניתן להשפיע את כל הישועות באופן הטוב ביותר.

ויש להדגיש כי אכן המצווה היא אף לשמח את הזולת, אם במילה טובה, או לרקוד עמו, וכן לשמחו בנתינה של 'מתנות לאביונים' ו'משלוח מנות', וזהו חשבון גדול גם למי שזקוק לישועה שעליו לשמח בכל תוקף כי על ידי כן יפעל בוודאי ישועה, שהרי "כל הפושט יד נותנים לו".

כ"ק אדמו"ר מסקולען זיע"א היה מספר את הסיפור דלהלן בכל שנה ב'שמחת תורה', כדי להסביר את גודל ענין השמחה.

חסיד אחד מחסידי הרה"ק החווה מלובלין זיע"א הגיע פעם אל רבו בימי ירח האיתנים, וכאשר ניגש לקבל שלום מרבו לאחר הנסיעה שהיתה כרוכה בעמל רב ובדמים יתירים, השיב לו החווה זיע"א שלום בשפה רפה וביקשו לשוב לביתו.

החסיד חזר לאכסניה ונמלך להמתין למחר ולראות איך יפול דבר. למחר שוב ניגש לרבו שתמה כנגדו: מדוע אתה עדיין כאן? ושילחו שוב לביתו. החסיד נסע לדרכו שבור ורצוף עד עמקי נשמתו בלא שיבין מדוע גירשו הרבי.

על אם הדרך, בפונדק, פגש בקבוצת

תיבות' בתיבת: "חייב", שיהיה המשמעות 'חייב' - 'ישמחו יעלו חסידים ברונה, כלומר שיהיה בשמחה, ושמחת החסידים יחדיו היא תפעול להצילו מהגזירה.

מסופר גם על יהודי מחסידי הרה"ק רבי דוד משה מטשורטקוב זיע"א שהיה צריך לעמוד במשפט קשה מאוד שכל עתידו היה תלוי במשפט זה, ונסע אל רבו לחג כדי לפעול ישועה. בעת נעילת החג היה הצדיק בחדרו בעבודתו הגדולה והחסידים בחוץ היו שרויים בשמחה רבה, ואז החסיד הנ"ל נכנס אל הרבי לשפוך שיחו לפניו על מצבו הקשה, סיפר לו הרבי סיפור נפלא מהבעל שם טוב הקדוש זיע"א.

פעם אחת במוצאי יום הכיפורים כאשר הבעש"ט הקדוש ותלמידיו הקדושים יצאו לקדש הלבנה, נתקדו השמים בעבים ולא נראתה הלבנה, והבעש"ט הקדוש ידע כי סיבת הדבר הוא מפני קטרוג גדול שהתפילות לא נתקבלו, והסתגר הצדיק בחדר בעבודה גדולה של יחודים ותפילות, ובאותו זמן החסידים בחוץ שלא ידעו מאומה שמחו ורקדו ברקידה גדולה של מצוה.

ויהי בתוך שמחתם אזר אחד מהתלמידים עזו ופתח לפתע את דלת חדר הצדיק ברמזו כי רצונם שהצדיק יצא לחוץ להשתתף עמם בשמחתם. הבעש"ט הקדוש ניאות לבקשתם ויצא עמם ברקידה ומיד התפזרו העבים ונראתה הלבנה בהדרה. ואמר הבעש"ט הקדוש כי בכח שמחה זו נקרעו כל הגזירות הרעות והתבטל הקטרוג הגדול, אף שבכח תפילתו ויחודיו הגדולים

אחד טובע בנהר ואי אפשר להצילו, ביקש הצדיק שיאמרו לו שימסור דרישת שלום ללוינתן... ונעשה מזה שחוק גדול. בסופו של דבר ניצל אותו יהודי מטביעה, ואמר הצדיק שראה כי כבר נגזרה הגזירה ואין אפשרות להצילו אלא על ידי כח השמחה, ולכן אמר דבר שחוק כדי להמשיך שמחה.

בכך אפשר להבין את דרכי הצדיקים הנסתרות שלפעמים בשמעם על מקרה קשה הם מגיבים בבדיחותא ובכת שחוק, כי בכך ניתן לפעמים לבקוע חומות ברזל ולקרוע כל גזירה רעה.

הרה"ק רבי יענקל'ה מפשעווארסק זיע"א היה מספר שבעירו של הרה"ק רבי אלעזר מרישא זיע"א⁸ היתה פעם מגיפה נוראה ואיומה שהפילה חללים רבים, ופעם בעת שולחנו הטהור התעלף אחד מהנוכחים והתברר כי המחלה תקפתו והיתה סכנה גדולה של התדבקות לכל הנמצאים בקרבתו עד כי נפל פחד גדול מאוד על כולם, והרה"ק רבי אלעזר זיע"א פתח בדברי שחוק ובדיחותא עד שהצליחו להשיב את רוחו של החולה אליו וחזר לאיתנו; והסביר הצדיק כי ראה שנגזרה הגזירה ורק בכח השמחה ניתן להצילו ולקרוע כל גזירה רעה.

הרה"ק בעל הייטב לב' זיע"א היה אומר כי כאשר חלילה נגזרה גזירה על אדם ויצא חייב, העצה היא להכניס את ה'שטרעכלאך' - הסימונים של 'ראשי

⁸ בן הרה"ק ר' אלימלך מרודניק זיע"א דור רביעי בן אחר בן להרה"ק הרבי ר' אלימלך זיע"א.

לא היו יכולים לבטלם.

לשמוח ולרקוד בשמחת פורים, כפי שאנו רואים בשמחת בית השואבה שחסידים ואנשי מעשה היו מרקדים ואומרים: "אשרי ילדותנו שלא ביישה את זקנתנו" (סוכה נג), דהיינו שהם לא פגמו בילדותם, אבל לאו כל אדם זוכה לכך.

התשובה הראשונה לכך היא, כי אכן **בכח שמחה זו של פורים ללבן ולנקות נפש יהודי מכל חטא ועוון**, וכן כתב הרה"ק ה'שארית ישראל' מוילעדיניק זיע"א כי לכך המצוה נקראת: "מקרא מגילה" שהיא מזככת את ענייני ה'גילוי' דהיינו עוונות של 'גילוי עריות' הרהורים וכהנה, שאף מי שנכשל בהם יכול הוא להתנקות ולהיטהר ביום הפורים.

והסיבה לכך, מכיוון שע"י השמחה עושים 'תשובה מאהבה', ואז כידוע הרי הזדונות נעשים כזכויות. ולכן, אף מי שבא לימי הפורים ועליו משא כבוד של זדונות הכל נהפך לזכויות והרי הוא מזדכך לגמרי.

באופן זה מתרצים הרה"ק בעל ה'פנים יפות' זיע"א ומרן הגאון רבינו עקיבא אייגר זצוק"ל ועוד את דברי הגמרא (ראש השנה טז, א) על השטן שמבלבלים אותו ע"י התקיעות דמיושב ותקיעות דמעומד, ופירש רש"י שם שכאשר רואה שישראל מחבבים את המצוות נסתתמים טענותיו, וקשה, מדוע נסתתמים טענותיו הרי אף אם ישראל מחבבים מאד את מצוות התקיעה, הרי השטן יודע את כל אשר קלקלו במשך השנה כולה?

אלא, התשובה היא שברגע שיהודים מחבבים בכל עוז את המצווה, ותוקעים

ומי שזוכה, מרדכי הצדיק בעצמו יבוא וישמח עמו... כפי שסיפר הרה"ק בעל ה'דברי שמואל' מסלאנים זיע"א על הרה"ק רבי ייב"י מאוסטרהא זיע"א שפעם ביום הפורים ישב בביתו והיה שרוי בעוני גדול ובמצוקה גדולה עד כי לא היה בידו אפילו פת לחם לסעודה. לפתע נכנס לבית יהודי בלתי מוכר והחל רוקד עמו ומשמחו בכל עוז, ואמר אח"כ הרה"ק רבי ייב"י שהיה זה מרדכי הצדיק בעצמו שבא לשמחו בשמחתו, כי הוא 'בעל השמחה' וחפץ שכולם ישמחו בשמחתו.

וברור הוא, כי מי שרואה את חבירו שאינו שש ושמח בשמחת היום, וניגש אליו ומעודדו בנתינה הגונה ובדברי חיזוק שיוכל לשמוח גם כן, הרי בוודאי כי נשמת מרדכי הצדיק מתלבשת כעת בו. כפי שאמר הרה"ק בעל ה'מאור עינים' זיע"א שמי שזוכה לבשר בשורה טובה אזי נשמת אליהו הנביא שהוא "פקיד על כל בשורות טובות" מתלבשת בו בשעה זו, כך גם כאן נשמת מרדכי הצדיק מתלבשת במי שמשמח יהודים בשמחת הפורים.

זדונות נהפכים לזכויות

החשבון השלישי: מאחר ועמלק עושה את שלו לקרר כל אחד ואחד, יש להתחזק בכמה כמה חשבונות, לפי דרגתו של כל אחד.

יש ואדם עושה לעצמו חשבון נפש ורואה את שפל דרגתו כמה נפגם ונתלכלך בחטאים, ומי הוא זה ואיזהו אשר יזכה

מחדש ולגלות בו רובדים עמוקים וחדשים.

חשבון זה מבואר ביארו הרה"ק **הבעל התניא זיע"א והרה"ק מבארדיטשוב זיע"א** ב'קדושות'. הקדושת לוי פותח בקושיא חזקה מאוד, מהו סוד הענין שבנס פורים הגיעו היהודים לדרגה כזו של רגש עד שקיבלו עליהם את התורה מאהבה יותר מהרגש שחשו לאחר נס העשר מכות וקריעת ים סוף?

נתאר לעצמנו אדם שנקלע בטעות למקום מסוכן למארב של שודדים וברוך נס נפלא ניצל, כגון שמלאך אלוקים הגביהו בפתע פתאום והוציאו משם למקום מבטחים, או לחילופין כל השודדים נפלו כפגרים מובסים לפניו כצבאות סנחריב בשעתו. הרי אדם כזה יחוש קרבת אלוקים גדולה ולא יהיה מסוגל לחטוא לעולם מרוב גודל הרגשתו בחסד ה' אליו בפרטות.

מאידך, אם אותו אדם ינצל מסכנה זו בדרך טבעית, כגון שיצליח להזעיק בני אדם שיבואו וישמרו עליו עד שבסוף יוציאו אותו בשלום מלוע הארי, לכאורה באופן כזה ההרגשה לא תהיה כ"כ עצומה כמו מי שניצל בדרך נס ופלא.

אם כן, הקושיא גדולה, למה לאחר נס מצרים וים סוף לא התרגשו כ"כ בני ישראל לקבל התורה מאהבה כפי ש'הדור קיבלוה עליהם בימי אחשוורוש'?

התשובה היא, אומר ה'בעל התניא', כי אדרבה, נס המתרחש למעלה מדרך הטבע אינו כ"כ מופלא למי שמאמין שבורא העולם הוא כל יכול, שהרי "מי

ומריעים ותוקעים, הרי זה מראה באצבע שהם באמת בתוך תוכם מכירים בחסד הבורא עליהם בכל רגע ואוהבים אותו באמת ומרגישים כי קרבת אלוקים היא להם טוב ביותר מכל הבלים ותענוגות אחרים, וממילא נעשה תשובה מאהבה וכל הזדונות של כל השנה נעשים לזכויות. לכן השטן משתתק, כי יודע שכל העוונות שיביא ייהפכו מיד לזכויות ולמה לו להביאם?!

על דרך זה שמענו דבר נפלא על המן הרשע, שבתחילה עמד וקטרג על ישראל בכל כוחו, ואמר: **"ישנו עם אחד מפוזר ומפורד"**, שהתכוון לקליפות והעוונות שעושים, ולאחר מכן כאשר ישראל עשו תשובה מאהבה בצום ובכי וכו', ראה המן שהכל נהפך לזכויות ורצה לפסוק מלהביא קטרוגים יותר, ואמר לו המלך - מלכו של עולם: **"אל תפל דבר מכל אשר אמרת"**, כלומר, **אל תפסיק להביא את כל העוונות שהזכרת קודם כי אדרבה, אכן הם ייהפכו עתה לזכויות.**

חשבון זה הוא אשר צריך לעמוד לפנינו ביום השמחה, אף מי שנפשו דואבת עליו ואינו רואה עצמו ראוי, אדרבה משמחה זו ומהתשובה מאהבה **ייהפך הכל לזכויות**. ולפעמים, נגזרה גזירה על אדם מחמת עוון מסוים שעשה ועדיין לא עשה עליו תשובה, ועכשיו ע"י השמחה ייהפך אותו עוון לזכות ומיד ספה תמה לה הגזירה הרעה ממנו.

שמחת הנם המלוּבש בטבע

החשבון הרביעי הוא, דבר ידוע ומפורסם אך מן הראוי לשננו בכל שנה

וכאשר הצדיק מגיע אליו ויורד לדרגתו השפלה ושם עוזר לו, מנקה אותו ומסייע לו להקימו ברוחניות ובגשמיות - אזי הכרת הטוב גדולה עד מאוד והרגשת האהבה מופלאה.

כך גם בעת נס פורים, אומר בעל התניא, קיימו וקיבלו לגודל האהבה כאשר ראו כי גם בהיותם גולים ונידחים בבבל הרחוקה, עמם השכינה בצרה והקב"ה בא להושיעם בתוך לבוש של הסתר בדרכי הטבע הרגשה נפלאה זאת גרמה לאהבה הגדולה.

נסיים במשל נוסף מהמפורסמות, בשעה שתפסו את הרשע בין לאדן ימ"ש באפגניסטן, כידוע שהחיילים חדרו לתוך ביתו והרגו אותו. תארו לעצמכם שאחד החיילים יהרהר בשעת מעשה בסיפורי המלחמות עתיקי היומין כמו מלחמת נפוליון ורוסיה וכדומה, הרי לפתי ולשוטה ייחשב, ויאמרו לו: מה לך לחשוב על ההיסטוריה הקדומה, הנה כעת עתה הנך עושה בעצמך את ההיסטוריה שתילמד בעוד אלף שנים כיצד הרגו את הרשע?!

כך גם, בפורים אומרים לנו, מה לכם לחשוב כעת בניסים הקדומים של יציאת מצרים וכדומה, עליכם לחשוב על הניסים העכשוויים של כל אחד ואחד בחייו האישיים ובמאורעות הטבעיים שלו, שהוא זוכה בהם לניסים מלובשים על כל צעד ושעל.

חזי שמחת חזים, ואל הם איבעה החשבנות
סבם נחזוק ונשמח סלנו, ונשחזל לשמח אחרים גם כן
בלעז. אפ"ל פורים!

שאמר לשמן שידליק הוא יאמר לחומץ שידליק", והוא יאמר לים סוף שייבקע וכדומה, כי כל הטבע נתון בידו. אך כאשר מתברר שבתוך הטבע הרגיל מסתתר הקב"ה ועושה בו פלאות, זהו חידוש יותר גדול.

כי האמת היא, שהבריאה כולה מששת ימי בראשית מסודרת בסדר נפלא ביותר, ובכל דור יש ירידה והסתרה גדולה יותר עד בוא הגאולה אז ייכנסו לחמישים שערי טומאה - לדרגת ההסתרה הגדול ביותר. ולכן, מה שהיה מתרחש בשנים עברו בניסים גלויים, מתרחש כעת גם כן בדרך התלבשות בטבע; ולדוגמה מה שהרה"ק מראדושיץ זיע"א פעל לרפא חולים ע"י שמשח על מצחם משמן זית של שיירי נרות שבת, פועלים היום גם צדיקים ע"י התלבשות טבעית בהליכה לרופאים ובדרכי הרפואה המתחדשים.

כמו"כ המצאות הטכנולוגיה הקיימות כיום, ואף דרכי הרפואה החדשים שבכחה לרפאות חולים יותר מבשנים עברו, הכל הוא בסדר זה של התלבשות הניסים והנפלאות בתוך הטבע וההסתרה, וזו דרגה גדולה יותר של הרגש באמונה, שהקב"ה כביכול מראה לנו שדווקא בתוך ההסתרה והקשיים שאנו מתמודדים עמם, הוא נמצא עמנו ועושה לנו ניסים וחסדים גדולים בכל רגע ורגע.

דוגמא לדבר: לפעמים אדם בא לבית הצדיק לבקש מעמו ישועה וסיוע, ולפעמים הצדיק מציע עצמו לבוא אליו אל מקום צרתו לעזור לו, והוא מתבייש בעצמו כי הוא נמצא במקום שפל ונידה ביותר,

כיצד מרבים בשמחה?

ענין ה'מילתא דבדיחותא'

זקוק לפי פשוטו לענין כזה של העמדת תל זהובים לפניו כדי להרחיב את ליבו בעת הלימוד.

הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זיע"א מביא בספרו **צדקת הצדיק** (אות ס') ביאור נפלא לענין זה, והוא מפני שהנשמה בעצמותה היא מלאה שמחה וששון בעבודת בוראה, מפני שהיא רואה את אמיתות תפקידה בעולם הזה בכל מצב, אולם, הגוף העכור והגס הוא נישא על כנפי הדמיון ולכן הוא מלא כעסים ותרעומות, עצבות, יגון ואנחה. על כן, אנו מבקשים אחר תחבולות שונות השייכות לגוף... שהגוף יבין אף הוא ויתמלא שמחה. דמיון כנגד דמיון...

מנהג החסידים לשמוח תמיד

"מתנגדים שואלים על ענין שמחה השורה תמיד בקרב מקהלות החסידים" - מספר הרה"ק רבי חיים מאנטוניה זיע"א⁹ בספרו "נמוקי חיים" - "והרי הפסוק מצווה ואומר: "לשמחה מה זו עושה?" --- ומבאר הצדיק באריכות על פי המסופר בפסוקים (שמואל א' י, ג) על שמואל שנאמר לו כי כאשר יבוא לקראת בית א-ל עיר האלוקים, יראה שלושה אנשים הנושאים עמם מכל טוב, גדיים, וככרות

ידוע מאמר חז"ל שיש ענין לומר 'מילתא דבדיחותא' קודם הלימוד (שבת ל, ב פסחים קיז, א). זאת מפני שהדברים המשמחים את שומעיהם פותחים את המוח ואת הלב להבין ולהשכיל היטב את דברי התורה על בורים.

באמת אמרו כי חודש אדר, הוא בבחינת ה'מילתא דבדיחותא' של טרם חודש ניסן - חודש הגאולה; וכבר כתב הרה"ק ה'אוהב ישראל' מאפטא זיע"א (בפרשת זכור ובפורים) כי ככל שאדם שש ושמח בחודש זה, הרי זה משפיע שמחה לכל השנה.

על כן, נבוא נא אל העיון להרחיב מעט בביאור ענין נשגב זה של שמחה המשפיעה קדושה וטהרה לכל השנה.

בספר מהרי"ל (ליקוטים אות פג) מביא על רבינו תם בעל התוספות שכאשר ביקש ללמוד תמצית מהלכה חמורה היה נותן לפניו תל של דינרי זהב, ובכך היה מרחיב את ליבו כדי שיוכל להבין הדק היטב את הענין המוקשה שהגה בו; ועלינו לדעת כי אין לנו אפס קצה השגה בגדלות תורתו של רבינו תם, ורק לסבר את האוזן הנה לנו דברי בעל ה'אור זרוע' שכתב על רבינו תם שהיה יכול בכוח פלפולו לטהר את השרץ מדאורייתא... ובכל זאת היה

⁹ בנו של הרה"ק האמרי ברוך מוויזניץ זיע"א.

שמחה העכורה והנמוכה ביותר נובעת מתוך קדושה.

צדיקים אמרו בשם הבעש"ט הקדוש

זיע"א, שזהו יסוד גדול - עברו את ה' בשמחה... וידוע הסיפור בעת שהרה"ק ה'לב שמחה מגור זיע"א ביקר אצל הרה"ק הרמ"מ מליובאוויטש זיע"א, ושאל אותו האדמו"ר מליובאוויטש "מה חידשה תורת החסידות?", כפי שהיה מרבה לשאול רבים שיחרו לפתחו, והשיב ה'לב שמחה: "שמחה"... והקשה לו שוב: "הלוא דוד המלך כבר אמר: 'עברו את ה' בשמחה', והיה זה לפני שנתגלה אור החסידות בעולם", ותירץ ה'לב שמחה: טרם בוא תורת החסידות היה הביאור כפשוטו, שעבודת ה' - הלימוד והתפילה וכו', ייעשו בשמחה, אך החסידות חידשה שיש לעבוד את ה' - בשמחה. כלומר, עצם השמחה היא העבודת ה'...."

ועוד אמר הרה"ק ה'בית אהרן' מקארלין זיע"א: "קינדערלאך! זוכט איך שמחה פון וואס איהר קענט... נישט קוקן צו מען האלט דערביי... מיט א ברעקל שמחה קען מען אלעס אריבער גיין". יש לחפש ולתור אחר שמחה בכל אופן, אף אם האדם סבור שאינו עומד במדרגה זו. בפיורור אחד של שמחה ניתן לעבור את כל הקשיים; ואמר עור, כי שמחה של מצוה היא מדרגה גדולה, ולא זו הוא דורש ומבקש מכלל הציבור, אלא 'שמחה פשוטה מאוד' שהגדרתה היא: 'לא עצבות'... והפטיר כי יהודי המתהלך בעולם ואינו מלא שמחה על כל מה שיש לו אינו אלא 'כפוי טובה' לשמים (דברי אהרן).

לחם ויין, ולאחר מכן יראה חבל נביאים ולפניהם כלי זמר, נבל ותוף, וחליל וכינור - -- והמה מתנבאים... ואז מובטח לו: וצלחה עליך רוח ה' ונהפכת לאיש אחר...

מכאן נראה - מפטיר הרה"ק מאנטוניא - כי אין השכינה שורה אלא מתוך שמחה וטוב לבב. זאת הסיבה למנהג החסידים שהקפידו להיות שרויים בשמחה בכל עת כדי שהקדושה תגוח עליהם.

וידוע הפסוק הנאמר אצל אלישע הנביא ע"ה (מלכים ב ג, טו): "ויהי כנגן המנגן ותהי עליו רוח ה'...". בשל כך היו נזהרים לעשות כל טעדיקי למשוך השמחה, אף על ידי עניינים של דמיון, ענייני גוף וגשמיות, כמו תל של דינרי זהב וכל דבר המשמח לב האדם ומושכו לשמחה של קדושה. מובן כי נדרשת זהירות שלא להימשך ולהיות בתוך החומריות והגשמיות אלא יש להביא השמחה לנשמה שזהו עיקר מטרת השמחה, שתשרה עלינו רוח ה'.

אף שמחה מזה... עושה

לאור זאת מובן כי אמנם שמחה של מצוה היא מדרגה גבוהה מאוד והיא העיקר בעבודת השמחה, אך בעת שאנו עוסקים בעבודת השמחה, כפרט כאשר הזמן גרמא 'משכנס אדר מרבים בשמחה', אזי הענין הוא להעלות שמחה בלבבנו אף על ידי כל מילתא דבדיחותא ושמחה גשמית גם כן.

הרה"ק ה'בית אהרן' מקארלין זיע"א אמר: "אפילו די געמיינסטע שמחה שפראצט ארויס פון קדושה", כלומר, אף

"על שמחה יש לעמול יותר מעל כל שאר המידות טובות", מגלה לנו ה'בית אהרן' זיע"א. עלינו אפוא להתכונן היטב לעמל זה של השגת מידה זו.

לכאורה, הרי השמחה היא מידה נעימה ומתוקה שכל בר אנוש משתוקק אליה, ואם כן כיצד יתכן שיש לעמול להגיע לכך? - אלא, שמכיוון שדבר זה מסוגל מאוד לקדושה ולעבודת הבורא לכן היצר הרע מתנגד לכך בתכלית ויש לעמול מאוד להתגבר עליו.

כעת עלינו להבין כיצד הוא העמל על מידה זו ומה הן הדרכים להגיע אל השמחה.

גם על כך מצאנו סוד ויסוד נכבד בספה"ק בית אהרן, בגלותו את טעמו כי 'בשמחה' אותיות 'מחשבה'.

כפשוטו, הכוונה לומר שכאשר האדם שרוי בשמחה הרי הוא שולט היטב על מחשבותיו. אך יש גם ביאור נוסף ועמוק: כדי להגיע לשמחה יש להשליט סדר במחשבות...

מדוע האדם אינו שש ושמח כפי שהיה ראוי לו מצד נשמתו בכל רגע ורגע? - הוא מפני שמחשבותיו טורדות אותו ומקיפות אותו חבילות חבילות. בעת שרוצה לשמוח עולות בראשו כל אלו מחשבות של טרדות הפרנסה, דאגות הזמן, ממון וגוף, בריאות והפרעות שונות, ואפילו ענייני חשבון הנפש ברוחניות וגו' ממנו את שארית מנוחת נפשו ומרגועו.

העצה היעוצה לכך, מגלה לנו ה'בית

ויותר מכך: "בעסער פריילאכקייט פון א פראסטאק, ווי איידער עצבות פון א בעל מדריגה"--- אמנם אלו דברים נוראים, ובוודאי רק צדיקים יכולים לומר כן. כי אכן, הם ברוח קדשם רואים את גודל קדושת השמחה ומה שהיא עשויה להביא לקדושה, לעומת מה שעצבות עלולה לחולל אף אצל בעלי מדריגה.

ובספר "כתבי קודש" להרה"ק רבי יוחנן מסטאלין קארלין זיע"א מובא שאמר במוצש"ק פרשת בראשית בשם הרה"ק מרוזין זיע"א על הפסוק: "ולשמחה מה זו עושה" - שאף שמחה 'מה זו' - כלומר, שמחה של מה בכך... שמחה דמיונית של הגוף וכדומה, אף היא 'עושה' ופעולת פעולה טובה על האדם.

והוסיף לומר כי פעם היה ה'בעל דבר' עמל קשות על כל ענין לחוד, אך כעת לקח לו שיטה חדשה לפיה הוא עמל להפריע את השמחה מהאדם, ובכך הוא מנצח וחומס את כולם רח"ל.

'מחשבה' אותיות 'בשמחה'

העבודה של חודש זה היא, לעמול על השמחה שתשפיע עלינו לכל השנה. כפי שבכל דבר טוב שאדם שואף להגיע אליו, עליו להכין תכנית מפורטת ולהתכונן היטב כיצד ישיג דרגה זו, כמו למשל מי שרוצה להתרגל להשכים קום לפנות בוקר לעבודת הבורא, הרי הוא מתכונן היטב, מכלכל את דרכיו בהשכל ובתבונה, משנה את עיתיו ומחליף את זמניו, הכל במטרה להגיע ליעד הנכסף - כך גם הרוצה להגיע למידת השמחה עליו להתכונן היטב לכך.

במשך כל היום, בעת שעוסק בעבודה, בתורה ובתפילה, אין לו לאדם כלל וכלל לעסוק בחשבון הנפש שעלול להביאו לידי עצבות ויצא שכר החשבון בהפסד העצבות [מלבד הרהור תשובה קצר לפני תחילת הלימוד או התפילה כמבואר בספה"ק].

וזהו דרכו של היצר הרע שהוא מזכיר לאדם את כל עוונותיו וחשבון נפשו, דווקא בשעת הלימוד והתפילה כדי להפריע את מנוחת דעתו שלא יוכל לעבוד את הבורא כראוי.

למה הדבר דומה, לאדם בעל עסק אשר בעת שיעסוק עם לקוחותיו ייזכר לפתע בחשבון פלוני וכו' ובחוב אלמוני, וראשו יהיה שקוע בחשבונות אלו עד שישכח לגבות התשלום מהלקוחות ואף לא יקבל את פניהם בסבר פנים יפות... לעומת זאת, בערב, בעת שהעסק ננעל על מסגר ובריה, אזי ישכח מכל החשבונות וילך לביתו שמח וטוב לב... אדם כזה בוודאי יפשוט את רגלו תוך זמן מועט...

לכל דבר יש זמן ועת. בזמן העסקים יש להכניס כל ראשו בעסק, ובעת שמגיע זמן החשבון אזי יעשה את כל החשבונות וייזכר מכל החובות.

כן הוא בעבודת הבורא. אסור לו לאדם לערב את זמן חשבון הנפש עם זמן העבודה. עת ללמוד ועת להתפלל, ועת לערוך חשבון נפש, כל אחד כפי מרת נפשו. אבל חלילה לבלבל בין הדברים.

דוגמא לדבר: שבת קודש. בשבת הרי יש ענין שיהיה בבחינת 'כל מלאכתך

ארה"ק זיע"א, טמונה בסוד זה כי 'מחשבה' אותיות 'בשמחה'... היינו: אם רק נסדר את האותיות של 'מחשבה' בסדר שונה, תופיע לפנינו תיבה חדשה של 'בשמחה'. כלומר, עלינו לסדר את המחשבות ולהסדירן בצורה כזו שנבוא לידי שמחה.

אם המחשבה טורדת אותנו בהבלי הזמן ומזכירה לנו את טרדות הפרנסה, עלינו לסדרה באופן אחר ולהזכיר לעצמנו את גדול הביטחון בחסדי שמים וכי הקב"ה זן ומפרנס אותנו בכל עת - אזי נבוא לידי שמחה. כמו כן כל מחשבה ומחשבה, אם נסדר אותה בראש ונחשב אותה באופן ראוי ונכון, באמונה ובביטחון, אזי מיד תשרה עלינו השמחה.

אף מחשבות מצערות של חשבון הנפש בענייני רוחניות, אם האדם מחשב בעצמו ורואה את מצבו הרוחני, כלפי עצמו או כלפי אחרים, בבחינת 'קנאת סופרים', הרי לפעמים הוא עלול ליפול בעצבות, אך אם יסדר מחשבותיו ויתחזק בידיעה כמה גדול שכרה של כל מצוה ומצוה שזוכה לעשות לאין ערוך, אזי ישוש וישמח בכל רגע ורגע שזוכה לעבוד את בוראו בכל מצב שהוא.

עת לחשבון הנפש ועת שלא לחשוב...

והאריכו בספרים הקדושים, מהרה"ק בעל התניא זיע"א והרה"ק רבי אלימלך מליז'ענסק זיע"א, להבהיר ולבאר כי כל ענין 'חשבון הנפש' ברוחניות לא נאמר אלא לזמנים קבועים, כגון בערב קודם יעלה על יצועו, או בערב שבת, וכדומה. אולם,

עונג הוא לו, והט"ז חולק על זה ודוחה את הראיה שלא היה זה בכי של צער, אלא אדרבה, היה זה מרוב דביקותו בהקב"ה, וכפי שמצינו בזוהר חדש שרבי עקיבא היה בוכה מאוד בעת אומרו 'שיר השירים' מפני שידע להיכן הדברים מגיעים, וכן הוא מצוי במתפללים בכוונה שזולגות עיניהם דמעות - אבל בוודאי אין היתר לבכות מצער כדי שיצא ממנו הצער לדעת הט"ז, וחולק על הרמ"א.

מכאן למדנו שיש מציאות של בכי מתוך דביקות, אבל כל מי שאינו במדרגה זו והבכי שלו נובע מתוך עצבות, זו אינה הדרך הנכונה בשבת קודש, ולא בכל עת שיש להרבות בשמחה ולא בעצבות חלילה.

כוחו של 'בעל שמחה' לברך

בשנה פשוטה, קוראים פרשת תרומה בתחילת חודש אדר, ויש להסמך לכך את דברי ה"תנא דבי אליהו" (סדר אליהו רבה פט"ז) שתלמיד אחד שאל את אליהו הנביא מפני מה זכה ישעיהו הנביא להתנבא דברי נחמות יותר משאר הנביאים, והשיב לו מפני שקיבל עליו עול מלכות שמים בשמחה.

על דרך זה יש לומר כי לאחר שקיבלו עליהם את התורה בשמחה, בסוף פרשת משפטים, שאמרו 'נעשה ונשמע' - כעת עתה נאמרה להם מצוות המשכן וייקחו לי תרומה, שהשמחה הביאה להם את השראת השכינה.

וכך מבואר בגמרא (פסחים קיז, א) שאין השכינה שורה לא מתוך שחוק וכו'

עשויה, שאסור לו לאדם להרהר במה שמוטל עליו לעשות עדיין, הן בענייני גשמיות ופרנסה והן בענייני רוחניות, אלא יהיה הדבר בעיניו כאילו כבר סיים את כל מלאכתו והיא עשויה וגמורה.

תלמיד חכם הוא הרי בבחינת 'שבת', עליו אפוא לחוש עצמו בכל עת, בזמן שלומד ומתפלל ועובד את ה', כאילו כל מלאכתו עשויה ואל ישים אל ליבו כי הכיס ריק ואין בו רכוש רב ומדרגות טובות ברוחניות. מחשבות אלו עליו להותיר אל הזמן המיועד להם בעת שעורכים חשבון הנפש, ותו לא.

בכי של דביקות

ישנם כאלו אשר שואבים הנאה וקורת רוח מעצם העצבות רח"ל. מסופר על בחור בישיבה שהיה שרוי במרה שחורה, וכאשר היו שואלים אותו "מה לך נעצב?" היה משיב ואומר: "כשם שפלוני אוהב לאכול ואלמוני אוהב לרקוד כך אני אוהב להיות בעצבות...".

מדובר במציאות מרה של אנשים הנהנים מעצם היותם בעצבות, ואולי עצבות זו מביאה אותם לידי שמחה... ועונג הוא להם, אך אין דבר זה עולה בקנה אחד עם דרכה של תורה ועבודה.

מצאנו בשולחן ערוך הלכות שבת סימן רפ"ח לגבי תענית חלום בשבת, שפסק הרמ"א כי מי שיש לו עונג אם יתענה כדי שילך ממנו הצער, הרי מותר לו להתענות, והראיה הביאו הפוסקים ממדרש שרבי עקיבא היה בוכה בשבת ואמר כי

הרה"ק רבי יעקב יצחק ממקארוב זיע"א היה חולה מסוכן ומוטל על ערש דווי, והיו הכל עצבים ובוכים ורק חתנו הרה"ק רבי אשר התהלך בשמחה. בעת שהבריא ויצא מכלל סכנה, אמרה הרבנית כי נראה בעליל שחתן אינו כבן, שהרי לא היה כלל עצוב וחרד למצבו, נענה רבי אשר זיע"א ואמר: **מה שאחרים פעלו בעצבות, אני פעלתי מתוך שמחה...**

וידוע הסיפור מהרה"ק הרבי ר' בונים מפשיסחא זיע"א שאמרו לו על יהודי אחד שטובע בנהר רח"ל, ושלח לומר לו במהירות שישלח דרישת שלום ללוייתן... כאשר שמע זאת הטובע, התחזק ושט בכל כוחותיו עד שניצל ממוות. והבהיר הצדיק כי כאשר ראה כי כלתה הרעה לאותו אדם, הכניס אותו לשמחה ברגע כמימריה בדברי צחות וכך המתיק מעליו הדינים והציל אותו.

והיה הרה"ק הרבי ר' ברוך ממעז'בוז זיע"א אומר: "משנכנס אדר, מרבים - את הטובה, איך? - בשמחה... ומשנכנס אב ממעטים - את הרעות, ואיך? 'בשמחה' גם ע"י שמחה. כי שמחה היא הסגולה הגדולה להרבות על ידה את כל ההשפעות ולמעט על ידה את כל הרעות רח"ל.

וכאשר נעמול אנו על מידה זו להרבות בשמחה, יזכה אותנו הקב"ה בכל ההשפעות טובות ונוכל להיות תמיד בשמחה.

אלא מתוך שמחה. אף אדם פשוט, בעת שהוא שמח בשמחה פנימית ואמיתית הרי הוא זוכה להשראת השכינה.

מפני כך, ידוע כי 'בעל שמחה' בכוחו לברך ולהשפיע טובה על אחרים. מפני שהוא בשמחה והשכינה שורה עליו, הרי ברגע שהוא מברך את רעהו, הוא בבחינת 'השכינה מדברת מתוך גרונו'.

ומצאנו בשו"ע (אורח חיים קכח, מד) כי בחו"ל נוהגים לעלות לדוכן רק ביום טוב מפני שאז שרויים בשמחה ואפשר לברך את העם, וכתב שם ה'דרישה' כי לכך מי שהוא אבל לא יעלה לדוכן, שכן הוא אינו שרוי בשמחה ואינו יכול לברך ולהשפיע. כמו כן, מוסיף ה'דרישה', בחור לא יישא כפיו שהשרוי בלא אשה שרוי בלא שמחה, ומביא מיצחק אבינו שאמר: "עשה לי מטעמים ואברככה" שהתכוון יצחק לכך כי ברגע שיהיה שרוי בשמחה בשל המטעמים תשרה עליו השכינה ויוכל לברך את בנו.

על ה'בעל שמחה' לזכור זאת. בעת שהשמחה שרויה במעונו של אדם, כדאי שיתור אחר מי שזקוק לברכה וישועה, ויברך אותו בכל ליבו שכן יש לו כח מיוחד להשפיע טובות לישראל.

הצלת נפשות ע"י שמחה

מסופר על הרה"ק רבי אשר מסטאליץ זיע"א בנו של ה'בית אהרן' זיע"א שחתנו

גדרי מצוות השמחה

שרומז על השמחה שיש לאם בעת שכנה נכנס לעול המצוות, ומבאר החת"ס שלכך נקט המדרש את שמחת האם ולא את שמחת האב, מפני שהאב טרוד בצער שאיבד את מצוות החינוך; ומפטיר שם החת"ס שלדעתו המצוה הראשונה שזוכה הבן לקיים בעת שקיעת החמה של יום ה'ברי מצוה', היא מצוות השמחה - ברגע ששקעה החמה והבחור נרגש ושמח על שעומד לקיים את מצוות הבורא כמצווה ועושה, אזי בזאת מקיים כבר את המצוה הראשונה עברו שהיא מצוות השמחה.

מכל אלו נשמע כי אמנם יש כאן מצוה, אך כאמור הרי גם למדנו כי שמחה אינה מצוה, וכיצד עולים שני הדברים בקנה אחד?

אם אמנם היא מצוה, מה המקור למצוה זו?

אמנם, ב"חובות הלכות" (שער עבודת האלקים פ"ד) מבואר כי כל מעשה האדם נחלק לשניים. מצוות ועבירות. מה שאינו מצוה הוא בגדר עבירה. לפי זה, ברור כי שמחה היא מצוה ולא עבירה. אם כן אפוא עלינו לברר ולהבין מה מקור מצוה זו?

בהתייחס לפסוק: "ושמחת בכל הטוב", בעיון בדברי חז"ל ובפוסקים במצוות הביכורים, נראה מוכרח כי אין זה

האם שמחה מצוה או לאו?

בימים אלו של אדר, בהם יש להרבות בשמחה, הזמן גרמא לרדת אל שורש הדבר של השמחה האם מצוה היא או לאו, ואם תמצוי לומר כי אכן היא מצוה, מה גדר מצוה זו, דאורייתא או דרבנן והיכן נאמרה מצוה זו?

שגור בפי העולם מאמר הרה"ק רבי נחמן מברסלב זיע"א (ליקוטי מוהר"ן תניינא, כד) כי 'מצוה גדולה להיות בשמחה תמיד', ועל זה אנו דנים: מה מקור מצוה זו. מאידך, ידוע מהרה"ק רבי אהרן הגדול מקארלין זיע"א כי שמחה אינה מצוה, ובכל זאת להטוב שהשמחה מביאה את האדם שום מצוה אינה יכולה להביאו, ואילו העצבות היא להיפך (דברי אהרן). ממאמר קדוש זו נשמע אדרבה, כי השמחה אינה מצוה כשלעצמה.

הפסוק אומר בפרשת התוכחה (דברים כח, מז) לבאר הסיבה הגורמת לעונשים החמורים: "תחת אשר לא עבדת את ה' אלוקיך בשמחה ובטוב לבב..." מפסוק זה נשמע שיש עונש גדול למה שאין עובדים את ה' בשמחה, אך לא נאמר כאן בפירוש מצוה על כך.

בחתם סופר עה"ת סוף פרשת ויחי כותב על המדרש בפסוק: "בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו וביום שמחת ליברו"

אלא פרט מפרטי המצווה של ביכורים.

חז"ל אכן למדו כמה הלכות למעשה מפסוק זה, כגון זמן המצוה שהוא: "מפסוק ועד עצרת מביא וקורא", שאז הוא זמן לקיטת ואסיפת הפירות שהאדם שש ושמח בתנובת שדהו ופרי עמלו, ולכן זהו זמן ראוי לקרות הפרשה כנאמר: "ושמחת בכל הטוב".

גם נפסק שאונן אינו חייב במצוות הביכורים, מכיוון שלא נאמר בו 'ושמחת בכל הטוב', ו**בירושלמי** למדו מפסוק זה שיש להביא קרבן שלמים יחד עם הביכורים, שאין שמחה אלא בבשר שלמים.

אכן בספר **הכוזרי**¹⁰ (מאמר ג', יא) כתב: " וישאר דואג כל ימיו ויעבר כל מה שיצוה הבורא מהשמחה במה שחננו, כמו שאמר ושמחת בכל הטוב וגו'..." - כאן ישנה משמעות כי זוהי **מצוה ברורה** למוח בכל הטוב שנתן לו הקב"ה, אמנם רבותינו מוני המצוות והפוסקים לא הביאו מצווה זו.

מכל זה נראה מוכח שפשטות הפסוק אינו אלא פרט מפרטי המצווה של ביכורים, ואי אפשר לומר שכאן הוא מקור המצוה הכללית של שמחה.

יש מצווה – לעשות רצון ה'

כדי להמשיך ולרדת אל שורש הדבר,

יש להקדים כי ישנן שתי מדרגות של שמחה. האחת היא 'שמחה' פשוטה ביותר. שהאדם שש ושמח במה שהטיב עמו הבורא, ועולו בכל החסד והטובות שהקב"ה גומל עמו בכל עת.

ישנה דרגה גבוהה יותר שזוהי 'שמחה של מצוה'; ויתכן שמי ששמח בעצם היותו יהודי... זה כבר משתייך לדרגה זו של 'שמחה של מצוה'.

ונקדים לומר שמלבד התרי"ג מצוות שנאמרו בתורה, ישנו ענין נוסף שזהו 'רצון ה' --- כמו בן המתרפק על אביו ואוהב אותו, שהוא יודע מה רצון אביו בכל רגע ורגע. אף מה שאביו לא יצווה לו להדיא, הוא בעצמו יבין ויחשוק לעשות ככל אשר איוותה נפש אביו - כך גם כל יהודי צריך לעשות את רצון הבורא אף במה שלא יצווה הבורא בתורתו מפורש בפרטות.

ה'אור החיים' הקדוש (כי תבוא) על הפסוק: "וללכת בדרכיו, ולשמור חוקיו ומשפטיו ומצוותיו", מבאר כי 'ללכת בדרכיו' הוא ענין מיוחד של עשיית רצון ה' בכל דבר, אף במה שלא נכלל בחוקים, משפטים ומצוות שנאמרו בתורה.

גם **בריטב"א** (ר"ה טז, א) במאמר הגמרא: "אמרו לפני מלכיות - שתמליכוני עליכם וכו'" - מבאר שם שאף שלא נכתב בתורה מפורש דברים אלו, יש ענין של רצון ה', שזהו בגדר מצוה דאורייתא לעשות רצון ה' אף במה שלא נכתב מפורש בתורה.

גם באחרונים מצאנו ענין זה. הגאון רבי **אלחנן ווסרמן** זצוק"ל בסוגיית

¹⁰ לרבינו יהודה הלוי ז"ל מגדולי הראשונים בספרד. חיבר הספר כדמות ויכוח בין מלך כוזר לחבר יהודי בשם רבי יצחק הסנגרי שמשכיר למלך את הדת היהודית. דברים אלו הם מדברי החבר.

מפורשת על ענין גדול ונשגב זה של השמחה???

ואפשר לבאר דבר זה בשלושה מהלכים:

א. **בחת"ס הנ"ל** מבואר, כי אם השמחה היתה באה בגדר ציווי, אזי היה נהפך הדבר לעול על צווארו של אדם, ויהיה היפך המטרה. כי לא שייך להכריח אדם על השמחה. דוגמא לדבר כפי שרואים לפעמים שמכריחים ילד ללכת ולפייס את חבריו שפגע בו, והוא הולך לבקש ממנו מחילה כמי שכפאו שד...

ב. בספה"ק **"באר מים חיים"** (חיי שרה) מביא שכל מצוה שהאדם מצווה עליה, השכר יהיה בעולם הבא, לעומת זאת, מצוה שהוא אינו מצווה ועושה, אלא עושה מעצמו מאהבת הבורא, אזי השכר הוא בעולם הזה. בדומה לזה מובא **במהרש"א** שעל גדרים וסייגים שאדם עושה ומקבל על עצמו יש שכר בעולם הזה.

לאור זאת, מובן כי יותר טוב שהשמחה וההתלהבות בעבודת הבורא, לא נאמרה כמצוה מפורשת בתורה, כי לכן כאשר האדם עושה כן הרי הוא מקבל שכר מיוחד על כך בעולם הזה.

ג. בספה"ק **"דברי יואל"** (לך לך) כתב שאם התורה היתה מצווה על השמחה, אזי היו היצר הרע וכת דיליה מתאמצים בכל הכוחות להכשיל את האדם ולמונעו מהשמחה, ואם כיום כאשר אין חיוב מפורש על כך, היצר מקשה כל כך את עבודת השמחה, על אחת כמה וכמה אם

'שיעורים' דאורייתא או דרבנן, מביא שיש ענין כזה דוגמת מה שמצינו אצל משה רבינו לאחר ששבר את הלוחות שאמר לו הקב"ה: "אשר שיברת! - יישר כוח ששיברת", והיינו שמה רבינו כיון בדעתו והרגיש שזהו רצון ה' שישבר את הלוחות, וקיים בזה מצוה.

נחזור ונאמר, כי אף הסוג הראשון של שמחה בעלמא, הוא בגדר רצון ה' ומצוה גדולה; שהרי אם האדם מתהלך בעולם בפנים נפולות ובלב חמוץ, הרי הוא מבטא בכך הרגשה של טינה וטענה כנגד מי שאמר והיה העולם, והרי זה בגדר כפיות טובה רח"ל.

דוגמה לכך, ילד מעונג שנותנים לו בבית הכל בכל מכל כל, וכל אשר הוא רק פוצה בפיו ומצפצף מיד נותנים לו... אם ילד זה יתהלך בטענות ומענות ולא יהיה מרוצה, הרי הוריו יכעסו עליו מאוד נוכח כפיות הטובה שלו, שאינו מעריך את מה שעושים עבורו - כך גם יהודי המתהלך בעולם ואינו חש עצמו שמח בכל הטובות אשר הבורא עושה עמו בכל רגע ורגע הרי הוא כביכול מכעיס את הבורא ועושה את היפך רצונו. שרצון הטוב להיטיב.

בוודאי, רצון הבורא הוא שהאדם יתהלך שש ושמח, ויחשוב בעצמו כמה עליו להודות ולהלל על כל דבר לה' הטוב, שעושה עמו חסד ורחמים בכל עת.

מדוע אמנם לא נצטוונו על השמחה? נשאר לנו אפוא להבין ולהבהיר מדוע אמנם לא נאמרה בתורה מצוה

מדוע אין מברכים על כמה וכמה מצוות שבתורה, כמו מתנות עניים, מצוות הלואה לעני, הענקה לעבד, וכו', ומביא יסוד גדול כי אם המצוה אינה תלויה רק בידו אלא תלוי גם ביד אחרים, אינו יכול לברך. כמו בהלוואה, שביד הלווה להתחרט ברגע האחרון כך גם במתנות עניים והענקה שהמקבל יכול לסרב לקחת ממנו.

והקצות מאריך שם לבאר את כל המסתעף, בנוגע למצוות כיבוד אב ואם, עמידה מפני שיבה, ועוד מצוות.

בהקשר לכך מובא בספה"ק מאור ושמש (פינחס) בשם הרה"ק רבי מנחם מענדיל מפריסטיק [מרמנוב] זיע"א, שביאר הדבר באופן אחר. מכיוון שרוב העולם אין עושים מצוה זו בשמחה, לכך לא תיקנו ברכה על כך.

והרה"ק ה'אמרי אמת' מגור זיע"א במכתב קדשו מוכיח מכאן שאי אפשר לצאת ידי חובת מצוה זו אם אין עושים אותה בשמחה, ולכך אין מברכים עליה, שמא לא יעשה בשמחה.

ראוי לציין כי נכדו הגה"ח רבי שאול אלתר שליט"א¹¹ מביא את דברי זקנו זיע"א ורוצה לבאר זאת בתוספת נופך, כי מצוה שרוב העולם אין עושים אותה כתיקנה, אי אפשר לתקן עליה ברכה.

מדבריהם למדנו, כי מצוה ללא שמחה, חסר בה בחלק השלימות וההידור.

היה הדבר מצוה הרי לא היו יכולים לעמוד כלל כנגדו.

שמחה של מצוה, היא השלימות של המצוה

וכעת נבוא להתבונן בשמחה החשובה יותר, שהיא 'שמחה של מצוה'.

בשמחה זו עצמה יש את החלק הראשון שהוא עצם השמחה התמידית שהאדם צריך להיות שרוי בה, ויש ענין מיוחד של מצוה בעצם מעשה המצוה. ומבואר במדרש רבינו בחיי (כי תבוא) וברע"ב מסכת אבות ועוד, על המשנה במסכת אבות (פרק ד', ב): "שכר מצוה - מצוה", כי יש שכר מיוחד עבור מעשה המצוה, ושכר מיוחד עבור ה'שמחה של מצוה'.

ובספה"ק בני יששכר מבאר ענין זה בארוכה על פי קבלה, ותורף דבריו הוא, כי בנשמה ישנם כמה חלקים. נפש, רוח, נשמה, חיה, יחידה. כאשר עושים מצוה בהידור, מצטרף חלק ה'חיה' למעשה המצוה, ואילו כאשר מרבים בהידור גדול ועושים המצוה בשמחה ובטוב לבב, אזי מצטרפת גם ה'יחידה' שהוא החלק הגבוה והטמיר ביותר של נשמת האדם.

מכאן למדנו, כי עשיית המצוה בשמחה הוא חלק נכבד מאוד ב'הידור' של המצוה. כפי שיש ענין לרכוש אתרוג נאה ומהודר ביותר, כך יש ענין להוסיף את ההידור שבי'שמחה של מצוה'.

בקצות החושן בהלכות הלואה (סימן צ"ז), מביא שהקשו לפני הראב"ד

¹¹ ראש ישיבת שפת אמת, בנו של האדמו"ר ה'פני מנחם' מגור זיע"א.

גם על תפילה, גילו לנו צדיקים שיש ענין גדול בתפילה מתוך שמחה. הרה"ק הרבי ר' בונים מפשיסחא זיע"א היה אומר בדרך צחות על מאמר חז"ל "שערי דמעות לא ננעלו", כי חסד עשה ה' ששערי דמעות לא ינעלו, כי אם היו ננעלים לא היתה אפשרות בשום אופן לתפילה לחדור בעדם. לעומת כן, תפילה מתוך שמחה, היא בוודאי בכוחה להמיס כל שער נעול ולחדור בעדם עד כיסא הכבוד...

מעלת השמחה זו מציאות ואין צריך מקור

כך גם בענייני חינוך. אם ישאלך אדם לאמור: החינוך צריך להיעשות בשמחה או לא? - הרי תשחק עליו בקול גדול. האם צריכים לצוות על כך, שהחינוך ייעשה בשמחה? בוודאי אין ספק כי אי אפשר לאב ולמחנך להשפיע על נפש הילד אלא על ידי שמחה, ואין צריך לעשות מכך 'מצוה' וחיוב.

שמענו פעם וויכוח לגבי ספרי חינוך שונים, שיש מהם המביאים מקורם טהור - לכל יסוד חינוכי - מחז"ל, ראשונים ואחרונים; מאידך, ישנם ספרים המלאים בתובנות ורעיונות חינוכיים ללא שום מקור, והתווכחו על כך. יש שצידדו לומר כי אם אין מקור, הרי הדבר איננו שווה כלל, ויש שטענו כי חינוך הוא ענין מציאותי, אם רעיון זה עובד ומביא תוצאות טובות, אין צריך שום מקור לכך...

כך הוא הדבר לגבי שמחה. אין צריך להביא מקור וציווי מיוחד למצוות השמחה. זו מציאות מוכחת כי השמחה היא הכלי

לימוד בשמחה - כפול באיכות ובמות

ואפשר להוסיף כי הדבר הזה מובן אף באופן פשוט בטבע העולם.

על דרך שמצאנו בגמרא במעשה של רבן יוחנן בן זכאי שאמר לשר הרומאי שלא היה יכול לשלוף נעלו מפני ש'בשורה טובה תדשן עצם', ומבואר שעצמותיו של אדם מתרחבות ומתדשנות מתוך שמחה ועונג. ולא רק עצמות גשמיות בלבד, אלא כל עצמותיו של אדם תאמרנה שמחה והרחבת הלב והמוח. כאשר לומד תורה מתוך שמחה, כל גידיו ואבריו נפתחים כפתחו של אולם להבין ולהשכיל את דברי התורה.

שמענו מהגה"צ רבי שלמה בוסו שליט"א¹² שהעיד על עצמו שבתחילה היה תמה כיצד יכולים להספיק ללמוד הרבה בתורה הקדושה, אך כאשר הבין סוד זה שאם לומדים בשמחה אזי הלב נפתח ואפשר ללמוד בבהירות ובמהירות - ראה שאפשר להכפיל את ההישגים בלימוד התורה, במידה ולומדים בשמחה.

כך גם בכל מצוה, המציאות היא שאם עושים אותה ללא שמחה, חסר בשלימות המצוה. בגמרא מסופר על מי שהיה מאכיל את אביו מעדנים אבל עשה זאת בפנים זועפות ונכתב עליו דברים חמורים. כך גם כל מצוה כמו הכנסת אורחים וחסד וכו', אי אפשר לעשותן בשלימות ללא שמחה.

¹² רב בירושלים עיה"ק, נכדו של הרה"ק ר' ישראל אביחצירא ה'בבא סאלי' זיע"א.

התראה שביניהם נמצא מחבל מתאבד המתכנן לפוצץ את הרכבים על יושביהם רח"ל.

יושבי הרכב המפוחדים הזעיקו עזרה, אלא שהתברר כי המצילים לא יוכלו להגיע לפני רבע שעה. בינתיים התמלא האזור כולו אבק וחום נורא. הם נכנסו לפחד נורא ואיבדו כמעט את שפיות דעתם.

אותו אברך שישב מאחור, החליט להשאיר את הדלת פתוחה חרף ההוראות שיש לסגור אותה במצב כזה, וכאשר ראה כי כלתה אליהם הרעה, הוא החליט שאין עצה אלא להיות בשמחה...

הוא פתח מיד בקול גדול בניגון שמחה של פורים, כאשר יושבי הרכב שרים אחריו בקול שמחה גדולה. כך שרו כולם יחד במשך רבע שעה של פחד נורא ואיום שנהפכה עליהם לשמחה גדולה חוץ לדרך הטבע.

לאחר רבע שעה, בהגיע העזרה, מיששו הכל את עצמם לראות העודם חיים, וזמן רב לאחר מכן היו שרים בהתלהבות את ניגון השמחה הקדוש, אשר בזכותו והודות לשמחה הגדולה הנובעת ממנו ניצלו ממוות לחיים ומאפילה לאור גדול. יהי רצון שנוכה כולנו לשמחה גדולה ואמיתית בחדש נשגב זה.

הטוב ביותר להצלחה ולשלימות בכל פעולה טובה שהיהודי עושה, למן תורה ותפילה, חינוך וצדקה, ועד כל המעשים טובים. הכל נעשה על צד היותר טוב וביתר שאת ועוז אם עושים זאת בשמחה.

הוא הביאור בדברי הרה"ק רבי אהרן הגדול מקארלין זיע"א כי אין זה מצוה - כלומר, אין זו מצוה הנמנית בתרי"ג מצוות, אלא דבר פשוט בעצמו שזהו רצון ה' ואין צריך לצוות על כך, כי הוא הדבר הגורם ומביא לכל הדברים הטובים יותר מכל המצוות.

כי בשמחה תצאו

ונסיים במעשה נפלא שסיפר לנו בעל המעשה בעצמו, אברך יקר תושב גבעת זאב, אשר נוכח לראות בעצמו את גודל יקר ענין השמחה, אשר עליה אמרו צדיקים: "כי בשמחה תצאו" - על ידי השמחה אפשר לצאת ולהינצל מכל הצרות.

היה זה בשנת תשס"ב, אז היה המצב בארץ הקודש קשה מאוד, לא תקום פעמיים צרה, הישמעאלים ימ"ש נשאו ראש ופצעו והרגו יהודים רבים רח"ל. אותו אברך וחביריו נסעו בשני רכבים ונקלעו משום סיבות שונות למקום מאורת צפעונים לתוך סמטה צרה בתוך שכונה ערבית. לפתע הגיעו למקום כמה מאות ערבים ואף הגיעה